БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • 214 (19.885). • 1987 йил 19 сентябрь, шанба • Баҳоси 3 тийин.

ХАВФ-ХАТАРСИЗ ДУНЁНИНГ РЕАЛЛИГИ ВА ГАРАНТИЯЛАРИ

М. С. Горбачев

Яқинда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 42-сессияси очилди. Шу факт мазкур мақола учун мавзу бўлди.

Объектив жараёнлар мураккаб ва кўп қиррали дунёмиз тобора кўпроқ ўзаро боғланиб ва ўзаро алоқадор бўлиб қолишига олиб бормоқда. Бинобарин, у мўътабар даражада унинг муштарак проблемаларини масъулият билан муҳокама қилишга қодир бўлган, давлатлар ва миллатлар ҳозирги ҳамжамиятининг турли, зиддиятли, аммо реал манфаатлари мувозанати биргаликда изланадиган жой бўлиб қоладиган механизмга тобора муҳтожлик сезмоқда. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ўз ғояси ва ўзининг ташкил этилиши жиҳатидан ана шундай механизм бўлиши лозим. Мазкур ролни у бемалол бажара олишига бизнинг ишончимиз комил. Шу боисдан ҳам кузнинг дастлабки кунларида, отпускалар даври тугаб, халқаро сиёсий турмуш тобора жадаллашиб бораётган, қуролсизланиш соҳасида муҳим қарорларга келиш имконияти кўриниб қолаётган бир пайтда биз, совет раҳбарлари XX аср охирларидаги жаҳон сиёсатининг асосий масалалари хусусидаги фикрларни баҳам кўришни фойдали деб ҳисобладик. БМТ Бош Ассамблеясининг сессияси шу сиёсатнинг жуда катта жиҳатларига бағишланганлиги учун ҳам бундай қилиш, айниқса ўринлидир.

Шу муносабат билан, КПСС XXVII съездидан кейин бир ярим йил ўтган ҳозирги пайтда, **халқаро хавфсизликни кенг қамровли системасини** вужудга келтириш юзасидан шу съездда ўртага ташланган ғоя қай ҳолатда эканини таҳлил этиш биз учун биринчи ўринда турганлиги табиий. Бу ғояни кўпгина давлатлар қўллаб-қувватладилар. Дўстларимиз — социалистик мамлакатлар, қўшилмаслик ҳаракатининг қатнашчилари бу ғоянинг актив ҳаммуаллифлари бўлиб майдонга чиқмоқдалар.

Эътиборингизга ҳавола этилаётган мақолада, аввало бизнинг шу системани вужудга келтиришга ёндашувимиз хусусида фикр юритилади. Айни вақтда у БМТга аъзо бўлган давлатларни, жаҳон жамоатчилигини ўзаро фикрлашишга даъват ҳам этади.

I.

XX асрнинг сўнгги чораги турмушнинг моддий негизида ўз мазмуни ва аҳамияти жиҳатидан революцион ўзгаришлар билан нишонланди. Инсоният ўз тарихида биринчи марта асрлар давомида унинг тараққиётига халақит бериб келган кўпгина муаммоларни ҳал этишга қодир бўлиб чиқди. Мавжуд ва янгидан вужудга келтирилаётган ресурслар ҳамда технологиялар нуқтаи назаридан қараганда кўп миллиардли аҳолини боқиш, маълумотли қилиш, уй-жой билан таъминлаш ва унинг сиҳат-саломатлигини сақлаш учун тўсиқлар йўқ. У ёки бу халқлар ҳамда мамлакатларнинг фарқлари ва имкониятлари очиқ-равшан кўриниб турган бир шароитда умуман Ер юзи аҳолиси учун муносиб ҳаёт шароитларини таъминлаш истиқболлари сезилиб қолди.

Айни вақтда инсон зоти мангулигининг ўзини таҳлика остида қолдирадиган хавф-хатарлар ҳам вужудга келди. Шу сабабли бизнинг ноёб сайёрамизда янги эҳтиёжларга ва ўзгарган шароитларга мувофиқ келадиган янги турмуш қоидалари зарур.

Афсуски, кўпгина нуфузли кучлар миллий хавфсизликни таъминлаш тўғрисидаги эскирган тасаввурларни ҳамон тарк этмай келмоқдалар. Натижада дунё жарликка олиб борадиган йўл — энг тўғри йўл деган гапни унга зўр бериб уқтиришга уринилаётган бемаъни вазиятда қолмоқда. Гўё ядро қуроли жаҳон урушига йўл қўймаслик имконини беради, деган нуқтаи назарни бундан бошқача баҳолаш қийин. Бу нуқтаи назар мутлақо исботсиз бўлганлиги учун ҳам уни рад қилиш мушкул иш. Чунки модомики ядро қуроли пайдо бўлганидан кейин жаҳон уруши содир бўлмаган экан, демак, бу қуролгина унинг олдини олди, деган гап аксиома тарзида талқин этилаётганлиги хусусида баҳслашишга тўғри келмоқда. Ядро қуроли мавжуд бўлишига қарамай жаҳон урушига йўл қўймасликка муваффақ бўлинди, деб айтиш тўғрироқ бўлур эди, деб ўйлаймиз.

Бир вақтлар томонларнинг бир неча ўнта атом бомбаси бор эди, кейин юзтадан ядровий ракеталари пайдо бўлди, ниҳоят аслаҳахоналардаги ядровий портловчи зарядлар бир неча мингга етди. Яқинда эса совет ва америкалик олимлар стратегик барқарорлик билан ядро қуроли аслаҳахоналарининг ҳажмлари ўртасидаги ўзаро боғлиқлик тўғрисидаги масалани махсус ўрганиб чиқиб, барқарорликни асло бузмай, АҚШ билан СССРнинг ҳамма ядро қуроллари 95 процентини тугатиш мумкин, деган якдил бир фикрга келдилар. Телбанамо мантиқни келтириб чиқарадиган «ядро қуроли ёрдамида тийиб туриш» стратегиясини мутлақо пучга чиқарадиган далил-ку бу. Биз ўша 5 процентни ҳам қолдирмаслик керак, деб ҳисоблаймиз. Ана ўшанда сифат жиҳатдан бошқача барқарорлик бўлади.

Биз бирон-бир кишига насиҳат қилишга интилмай ва дунёдаги хатарли вазиятни фақат қайд этишнинг ўзи беҳуда эканини англаб, ҳозир миллий хавфсизликни таъминлашнинг жаҳоншумул ҳалокат хавфини келтирмайдиган моделини яратиш мумкинми, деган саволга жавоб қидира бошладик.

Бундай ёндашув теварак-атрофга ва унда рўй бераётган воқеаларга, ўз-ўзимизга реалистик назар ташлаш ҳуқуқи билан суғорилган, бошқаларга холисона муносабат ҳамда ўз масъулиятимиз ва хавфсизлигимизни англаш билан ажралиб турган янгича сиёсий тафаккурни ишлаб чиқиш пайтида вужудга келган тасаввурларга негизланди.

Янгича тафаккур — сўз билан иш ўртасидаги тафовутни тугатиш ҳам демакдир. Шу тариқа биз ишга киришдик. Ядро қуроли — энг катта бало ва энг даҳшатли хавф эканига амин бўлиб, ядро синовларининг бирёқлама мораторийсини эълон қилдик, очиғини айтсам, биз бу мораторийга имкони бўлганидан ҳам кўпроқ вақт амал қилдик... Сўнгра ядро қуролини босқичма-босқич тугатишнинг конкрет программаси баён этилган 1986 йил 15 январь Баёноти эълон қилинди. Биз Рейкьявикда президент Рейган билан учрашувда тўла ядровий қуролсизланишнинг мақбуллиги ва мумкинлиги тушунчасига яқинлашиб бордик. Шундан кейин эса ядро қуролларининг икки классини — ўртача олислик ракеталари билан оператив-тактик ракеталарни тугатиш тўғрисидаги битимга яқинлашиш имкониятини енгиллаштирадиган қадамлар қўйдик.

Бундай битимга эришиш мумкин ва реал, деб ҳисоблаймиз. Шу муносабат билан ГФР ҳукумати бунга муайян даражада кўмаклашадиган позиция тутганини уқтириб ўтмоқчиман. Совет Иттифоқи шу йилнинг охиригача тегишли шартнома ишлаб чиқилиши мумкин бўлур эди, деган фикрга асосланмоқда. Бундай шартноманинг эҳтимол тутилган фазилатлари ҳақида кўп гапирилди. Бу гапларни такрорлаб ўтирмайман. Шу битим ядро қуролини чекланган тарзда ишлатиш ва ядровий можарони «назорат остида кучайтириш» деб аталган концепцияларга қаттиқ зарба урган бўлур эди, дебгина уқтирмоқчиман. Хаёлий оралиқ вариантлари йўқ. Вазият барқарорроқ бўлиб қолади.

Ўртача олислик ракеталари билан оператив-тактик ракеталар хусусидаги шартнома **ракетадан мудофаа воситаларини чеклашга оид шартномага қатъий риоя қилиш шароитида стратегик ҳужум қуролларини** кўп миқдорда — эллик процент қисқартириш тўғрисидаги музокараларда силжишга эришишнинг яхши муқаддимаси бўлиб қолур эди. Икки томон шунга интилган тақдирда бу хусусдаги аҳднома келгуси йилнинг биринчи ярмидаёқ реалликка айланган бўлур эди, деб ўйлайман.

Ядросиз дунё сари ҳаракат қилиш ҳақида ўйлаганда, ҳозирнинг ўзидаёқ қуролсизланиш жараёнида, унинг ҳар бир босқичида хавфсизликни қандай қилиб таъминлаш ғамини ейиш ҳамда шу ҳақдагина ўйлаб қолмай, айни вақтда **ядросиз қуролларнинг** кескин камайтирилган даражасида тинчликни сақлаш механизмлари тўғрисида бир битимга келиш ҳақида ҳам ўйлаш зарур.

Халқаро тинчлик ва хавфсизликнинг кенг қамровли системасини вужудга келтириш тўғрисида бошқа социалистик мамлакатлар билан биргаликда биз БМТга тақдим этган таклифларга мана шу масалаларнинг ҳаммаси киритилган.

Бу системани биз қандай тасаввур этамиз?

Биз таклиф этган хавфсизлик лойиҳасида, аввало, тинчликни сақлаб турувчи мавжуд тартиб-қоидаларнинг давомийлиги ва улар билан мувофиқлик назарда тутилган, бу система БМТ Устави негизида ва Бирлашган Миллатлар Ташкилоти доирасида амал қилиши мумкин бўлур эди. Бизнинг назаримизда унинг ҳаёт қобилияти Устав талабларига қатъий риоя этилиши билан, давлатларнинг қўшимча бир томонлама мажбуриятлари билан, шунингдек барча соҳаларда — ҳарбий-сиёсий, иқтисодий, экологик, гуманитар ва бошқа соҳалардаги ишонч ҳамда халқаро ҳамкорлик тадбирлари билан таъминланади.

Кенг қамровли хавфсизлик системасининг пировард қиёфаси аниқ қандай бўлиб кўринишини ҳозирдан тахмин қилмоқчи эмасман. У оммавий қирғин воситаларининг ҳаммаси йўқ қилиб ташланган тақдирдагина реалликка айланиши мумкинлигигина равшан. Экспертлар билан мутахассисларнинг мустақил комиссияси мана шуларнинг ҳаммаси устида ўйлаб кўрсин, сўнгра ўз хулосаларини Бирлашган Миллатлар Ташкилотига тақдим этсин, деб таклиф қиламиз.

Шахсан мен суверен давлатларнинг халқаро хавфсизлик соҳасида ҳозирнинг ўзидаёқ зиммаларига мажбурият олиш қобилиятига шубҳаланмайман. Кўпгина давлатлар айнан шундай қилмоқдалар. Маълумки, Совет Иттифоқи билан Хитой Халқ Республикаси ядро қуролини биринчи бўлиб ишлатмасликларини билдирдилар. Ядро қуроллари хусусидаги Совет—Америка битимлари яна бир мисолдир. Бу битимларда СССР билан АҚШнинг ўзаро муносабатларидаги энг нозик соҳада вазминлик ва ўзини ўзи чеклаш йўли онгли равишда танлаб олинди. Хўш, ядро қуролини тарқатмаслик тўғрисидаги шартноманинг моҳияти нима? У — давлатлар юксак масъулиятининг ноёб намунасидир.

Ҳозирги замон воқелигида шундай «ғиштлар» мавжудки, улардан хавфсизликнинг бўлажак системасини қура бошлаш мумкин.

Халқаро ишларни оқилона, масъулият билан ва рационал ташкил этиш соҳаси аста-секин бўлса-да, аммо кўз ўнгимизда кенгайиб бормоқда. Рўй-ростлик, ошкоралик хусусида, олинган мажбуриятларни ўзаро текшириш ва назорат қилиш ҳажмлари ҳамда чуқурлиги хусусида илгари мисли бўлмаган стандартлар вужудга келмоқда. Американинг инспекция группаси совет қўшинларининг машқлари ўтаётган районларга келмоқда, АҚШ конгрессменлари группаси Красноярск радиолокация станциясини кўздан кечирмоқда. Америкалик олимлар совет ядро полигони районида ўз приборларини ўрнатиб, созламоқдалар. Совет ва америкалик кузатувчилар бир-бирлари қўшинларининг машқларида ҳозир бўлмоқдалар. Хельсинки жараёни доирасидаги аҳдномаларга биноан ҳарбий фаолиятнинг йиллик планлари эълон қилинмоқда.

Вазият ўзгараётганлиги фойдасига ядродор давлатнинг ядро қуролидан ихтиёрий равишда воз кечишга тайёрлиги тўғрисидаги Баёнотдан ҳам салмоқлироқ ва таъсирлироқ далилни билмайман. Гўё оддий қурол-яроғлар соҳасида НАТО билан Варшава Шартномаси ўртасида Варшава Шартномаси фойдасига номутаносиблик мавжуд, деган баҳонани кўрсатиб, ядро қуролини оддий қуроллар билан алмаштиришга интилиш ўринли эмас. Агар номутаносиблик, мувозанатсизлик мавжуд бўлса, келинглар, уларни йўқотайлик. Бу гапни доимо тинимсиз айтиб келяпмиз, бу муаммони ҳал этишнинг аниқ-равшан усулларини таклиф қилдик.

Совет Иттифоқи бу масалаларнинг ҳаммасида ташаббускор бўлиб майдонга чиқиб, ўзининг сўзи билан иши бир эканини кўрсатиб келмоқда.

Мудофаага қилинадиган харажатларнинг таққосланиши тўғрисидаги масалани олайлик. Бу масала устида ҳали ишлашга тўғри келади. Зўр бериб куч-ғайрат сарфланган тақдирда яқин икки-уч йил ичида бизни ҳам, музокарадошларимизни ҳам қизиқтирувчи ва томонларнинг харажатларини баб-баравар акс эттирувчи рақамларни таққослай оладиган бўламиз, деб ўйлайман.

(Давоми иккинчи бетда).

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросида

КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси 17 сентябрда бўлиб ўтган мажлисида давлат ишлаб чиқариш бирлашмаси тўғрисидаги Низом лойиҳасини кўриб чиқиб, асосан маъқуллади. Низомда халқ хўжалиги асосий бўғинининг тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини ўзи пул билан таъминлаш шароитида ишлайдиган мана шу энг йирик ташкилий структураси составига бир ёки бир неча тармоқнинг корхоналари, бирлашмалари ва ташкилотлари кириши мумкинлиги кўзда тутилган. Давлат ишлаб чиқариш бирлашмаси умумиттифоқ ёки регионал бирлашма бўлиши мумкин. Унинг таркибига кирувчи корхоналар мустақиллигини сақлаб қолади ва ўз фаолиятида давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисидаги СССР Қонунига амал қилади. Давлат ишлаб чиқариш бирлашмасини бошқариш директорлар кенгаши ва шу кенгаш сайлайдиган бош директор томонидан демократик асосда амалга оширилади. Унинг таркибига кирувчи корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлар меҳнат коллективлари вакилларининг кенгашини тузадилар.

Мажлисда мамлакат химия-ўрмон комплекси тармоқларига раҳбарликни янада такомиллаштиришга доир тадбирлар муҳокама қилиниб, маъқулланди. Ҳукуматнинг доимий ишлайдиган органи тарзида СССР Министрлар Советининг химия-ўрмон комплекси бюросини тузишга қарор қилинди. Халқ хўжалигини химиялаш миқёсини кенгайтириш, мамлакатнинг химия, нефть химияси, целлюлоза-қоғоз, ёғочсозлик, медицина ва микробиология маҳсулоти янги турларига бўлган эҳтиёжларини тўла-тўкис қондириш шу органнинг энг муҳим вазифалари бўлади.

Партия Марказий Комитетининг 1987 йил июнь Пленуми йўл-йўриқларига мувофиқ КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Советининг «Илмий ташкилотларни тўла хўжалик ҳисобига ва ўзини ўзи пул билан таъминлашга ўтказиш тўғрисида»ги қарори кўриб чиқилиб, асосан қабул этилди. Қарорда таъкидланишича, илмий-тадқиқот, лойиҳа, конструкторлик ва технология ташкилотлари ўз фаолиятида давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисидаги СССР Қонунининг қоидаларига амал қилишлари лозим.

Илмий ташкилотларни министрликлар ва идоралар томонидан пул билан таъминлашдан бевосита хўжалик шартномалари тузиш ва ишлар бажарилиб бўлганидан кейин уларга ҳақ тўлаш йўли билан илмий ишланмаларни бевосита буюртмачи томонидан пул билан таъминлашга ўтиш белгиланди.

СССР министрликлари билан идораларига ва иттифоқдош республикаларнинг Министрлар Советларига илмий ташкилотларни халқ хўжалиги тармоқларидаги бирлашма ва корхоналарни тўла хўжалик ҳисобига ва ўзини ўзи пул билан таъминлашга ўтказиш учун белгиланган муддатларда, шунингдек академия ва олий ўқув юртлари фанининг хусусиятларини эътиборга олиб, янги иш шароитларига ўтказиш таклиф қилинди.

Мажлисда хўжалик юритишнинг янги шароитларида ташқи иқтисодий фаолиятни такомиллаштириш юзасидан қўшимча чора-тадбирлар белгиланди, бу чора-тадбирлар министрликлар, идораларнинг, иттифоқдош республикаларнинг, бирлашма ва корхоналарнинг, совхоз ва колхозларнинг социалистик, ривожланаётган ва капиталистик мамлакатларнинг ташкилотлари билан ишлашини кучайтиришга қаратилган. Ташкилотларнинг ташқи иқтисодий ҳамкорлик соҳасида мустақил қарорлар қабул қилиш юзасидан ҳуқуқларини анча кенгайтириш тўғрисидаги таклифлар қўллаб-қувватланди.

КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси Эфиопия Халқ Демократик Республикаси эълон қилиниши муносабати билан ўтказилган тантаналарда қатнашган Л. Н. Зайков бошчилигидаги совет партия-давлат делегацияси ишининг якунларини маъқуллади. Эфиопия Халқ Демократик Республикасининг барпо этилиши, конституцион идора усулларига, халқ ҳокимиятига ўтилганлиги Эфиопия халқи турмушидаги тарихий воқеа эканлиги, бу эса Эфиопия революциясининг ривожланишида янги босқич бошланганидан дарак бериши таъкидланди.

Эфиопия Ишчи партияси Марказий Комитетининг Бош секретари, Президент Менгисту Хайле Мариам билан ҳамда Эфиопиянинг бошқа раҳбарлари билан бўлган ва ўртоқларча ҳамжиҳатлик муҳитида ўтган суҳбатлар ҳозирги дунёнинг энг муҳим масалалари хусусидаги позицияларнинг муштараклигини, иккала томоннинг ўз мамлакатлари ўртасида дўстлик ва ҳамкорлик муносабатларини ривожлантириш ҳамда мустаҳкамлашга интилаётганлигини тасдиқлаганлиги мамнуният билан қайд этилди.

КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси совет жамиятини иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг, совет давлати ташқи сиёсий фаолиятининг бошқа баъзи масалаларини ҳам муҳокама қилди.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ МАЖЛИСИ

18 сентябрь куни Кремлда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси А. А. Громико раислигида СССР Олий Совети Президиумининг мажлиси бўлиб ўтди.

Озарбайжон ССР халқ депутатлари Советларининг халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришни ва хизмат соҳасини ривожлантириш Комплекс программасини бажариш борасидаги иши масаласи кўриб чиқилди. Республика Министрлар Советининг Раиси Г. Н. Сеидов доклад қилди. СССР Олий Совети Иттифоқ Советининг халқ истеъмол моллари ва аҳолига хизмат комиссияси раиси Ф. А. Табеевнинг қўшимча доклади ҳам тингланди.

Масалани муҳокама қилишда СССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари, Озарбайжон ССР Олий Совети Президиумининг раиси С. Б. Татлиев, СССР Олий Совети Президиумининг аъзолари — Владимир область Взяники ишлаб чиқариш бирлашмасининг тўқувчиси Р. А. Гаврилова, Қозоғистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Г. В. Колбин, шунингдек, СССР Халқ контроли комитетининг раиси С. И. Манякин, СССР савдо министри К. З. Терех қатнашдилар.

Шундан кейин СССР Олий Совети Президиуми Волгоград область халқ депутатлари Советларининг қайта қуриш шароитларида маданий-маърифий муассасалар ролини ошириш борасидаги иши масаласини муҳокама қилди. Халқ депутатлари область Совети ижроия комитетининг раиси А. Н. Орловнинг доклади тингланди. СССР Олий Совети Иттифоқ Совети халқ маорифи ва маданият доимий комиссиясининг аъзоси, КПСС Оренбург область комитетининг биринчи секретари А. Н. Баландин жойлардаги ишнинг аҳволи билан танишиб чиққан депутатлар номидан ахборот берди.

Музокараларда СССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари, Белоруссия ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Г. С. Таразевич, СССР Олий Совети Президиумининг аъзоси, ДОСААФ Марказий Комитетининг раиси Г. М. Егоров, СССР маданият министри В. Г. Захаров, РСФСР маданият министри Ю. С. Мелентьев сўзга чиқдилар.

Муҳокама этилган масалалар юзасидан қарорлар қабул қилинди, бу қарорлар матбуотда эълон қилинади.

Президиум мажлисида СССР Олий Советининг навбатдаги сессиясини чақиришга қарор қилинди, шунингдек мамлакат давлат ҳаётининг бошқа баъзи масалалари кўриб чиқилди.

Кун тартибидаги масалаларни муҳокама қилишда В. В. Шчербицкий, Б. Н. Ельцин, Ю. Ф. Соловьев ўртоқлар қатнашдилар.

(ТАСС).

Қрим татарлари вакилларининг республика ишчи комиссиясида

Тошкентда Ф. Сефершаев раислигида қрим татарлари вакиллари республика ишчи комиссиясининг область комиссиялари раислари иштирокида кенгайтирилган мажлиси бўлди.

Комиссия мажлисида комиссия раисининг ўринбосари О.К. Адамановнинг республика комиссиясининг иши тўғрисидаги ахбороти тингланди.

Республика ишчи комиссияси аъзоларининг ва область ишчи комиссиялари раисларининг нутқларида уларнинг номига кўпдан-кўп мактублар, аризалар, телеграммалар ҳамон келаётганлиги, одамлар оғзаки мурожаат қилаётганликлари айтиб ўтилди. Уларда мамлакатда КПСС XXVII съезди қарорлари асосида амалга оширилаётган қайта қуриш, демократия ва ошкоралик ривожланаётганлиги туфайли муаммоларни комплекс кўриб чиқиш мумкин бўлганлиги алоҳида таъкидланади. Қрим татарларнинг эҳтиёжлари ва талабларига эътибор билан муносабатда бўлинаётганлиги учун, меҳнат коллективларида осойишта, ишчанлик муҳити таъминланаётганлиги учун партия ва совет органларига миннатдорчилик изҳор қилинади.

Мурожаатларда кенг ошкоралик ва демократия имкониятлари яратилганлигидан худбинлик, ғаразгўйлик мақсадларида фойдаланаётган, қрим татарларнинг муайян қисмини, айниқса ёшларни турли йиғинлар ўтказишга гиж-гижлаётган, одамларни жамоат тартибини бузишга ундаётган экстремист кайфиятдаги кишиларнинг хулқ-атвори кескин қораланади.

Аризалар ва мурожаатларда қрим татарларни ана шундай кимсаларнинг даъволари ва масъулиятсиз уринишларидан ҳимоя қилиш талаб этилади.

Сўзга чиққан кишилар ғайриқонуний хатти-ҳаракатларни қоралаб, экстремист кайфиятдаги гуруҳлар тазйиқ ўтказаётганлиги, турли шартлар қўяётганлиги қрим татарларнинг мамлакат партия ва давлат органларига йўллаган аризалари ва хатларида баён этилган проблемалар комплексини ҳал этишни қийинлаштиради, деб таъкидладилар.

Мажлис қатнашчилари қрим татарларга мансуб ишчилар, колхозчилар, зиёлиларнинг асосий қисми Ўзбекистоннинг барча меҳнаткашлари билан биргаликда Улуғ Октябрнинг 70 йиллигини муносиб кутиб олишга, беш йиллик иккинчи йили топшириқлари муваффақиятли бажарилишини таъминлашга интилаётганлигини мамнуният билан таъкидладилар. Беш йиллик планлари халқ фаровонлиги тўғрисида ғамхўрлик билан суғорилган.

Комиссиянинг кенгайтирилган мажлисида қрим татар гражданларнинг аризаларида ўртага қўйилган проблемалар бутун комплексини кўриб чиқувчи давлат комиссиясининг аъзоси, СССР Олий Совети Президиумининг аъзоси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. Б. Усмонхўжаев нутқ сўзлади.

Мажлисда ва масалаларни муҳокама қилишда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари В. П. Анишчев, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари М. Ҳ. Холмуҳамедов иштирок этдилар. Комиссиянинг кенгайтирилган мажлиси ишида Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари А. П. Романовский қатнашди.

Республика ишчи комиссияси составини кенгайтириш тўғрисидаги масала кўриб чиқилди. Комиссия составига Чирчиқ шаҳридаги 160-қурилиш трестининг бошқарувчиси, Тошкент область партия комитетининг аъзоси, қрим татарлари вакиллари Тошкент область ишчи комиссиясининг раиси Азиз Керимов; Ўзбекистон ССР енгил саноат министри Эскендер Аппазович Таймазов; «Ленин байрагъы» республика газетасининг редактори, Ўзбекистон Компартияси Ревизия комиссиясининг аъзоси, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати Нуззет Абибуллаевич Умеров; «Узстроймеханизация» трестининг бошқарувчиси, Тошкент шаҳар Октябрь район партия ташкилоти ревизия комиссиясининг аъзоси, халқ депутатлари район Советининг депутати Эрнест Фегмиевич Хаваджи ўртоқлар киритилдилар.

Мажлисда келгусидаги ишлар плани аниқланиб, область комиссиялари билан биргаликда амалга ошириладиган тадбирлар белгиланди.

(ЎзТАГ).

СССР Олий Совети Президиумининг Фармони

СССР Олий Советини чақириш тўғрисида

СССР Олий Совети Президиуми **қарор қилади:**

Ўн биринчи чақириқ Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Олий Советининг саккизинчи сессияси 1987 йил 19 октябрь куни Москва шаҳрида чақирилсин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси **А. ГРОМИКО.**

СССР Олий Совети Президиумининг Секретари **Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.**

Москва, Кремль.
1987 йил 18 сентябрь.

* * *

СССР Олий Совети Президиуми маълум қиладики, ўн биринчи чақириқ СССР Олий Совети саккизинчи сессияси муҳокамасига қуйидаги масалаларни киритиш кўзда тутилади:

1. СССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1988 йилги Давлат плани тўғрисида ҳамда СССРни иқтисодий ва социал ривожлантиришнинг 1987 йилги Давлат плани қандай бажарилаётгани ҳақида.

2. 1988 йилги СССР Давлат бюджети тўғрисида ҳамда 1986 йилги СССР Давлат бюджетининг ижроси ҳақида.

3. СССР Олий Совети Президиумининг Фармонларини тасдиқлаш тўғрисида.

АГРОСАНОАТ МЕҲНАТЧИЛАРИ! Барча қишлоқ хўжалик маҳсулотларини нобудгарчиликсиз тезда йиғиб-териб олиш, сақлаш, истеъмолчиларга сифатли қилиб етказиб бериш бугунги энг муҳим вазифадир!

ТЕРИМ БОШЛАНДИ

Тўрақўрғон районидаги Ўзбекистон ССР 50 йиллиги номли колхозда пахтани териб олиш бошланди. Об-ҳаво инжиқликлари туфайли дефолиация ва машина терими икки ҳафта кечикди. Айни пайтда ғўза тупларининг қуйи қисмидаги кўсаклар очила бошлади. Пахтакорлар «оқ олтин»нинг бир грамми ҳам нобуд бўлишига йўл қўймаслик учун машина терими бошлангунга қадар этак тутиб далага чиқдилар. М. Ғоипова, И. Азимова каби чевар теримчилар ва уларнинг кўпминг килограммчи дугоналари биринчи кундаёқ хирмонга 100 килограммдан сифатли пахта топширдилар.

(ЎзТАГ).

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 18 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Биринчи устун — областлар; иккинчи устун — бир кунда тайёрланган пахта; учинчи устун — мавсум бошидан буён; тўртинчи устун — шу жумладан бир кунда машинада терилган пахта; бешинчи устун — мавсум бошидан буён.

Хоразм	1,34	10,63	0,04	0,05
ҚҚАССР	0,57	3,13	0,11	0,19
Сурхондарё	0,56	3,09	0,01	0,02
Андижон	0,56	2,71	—	—
Қашқадарё	0,49	2,70	—	0,01
Бухоро	0,43	0,93	—	0,01
Тошкент	0,27	0,87	—	—
Фарғона	0,21	0,46	—	—
Навоий	0,26	0,26	—	—
Самарқанд	0,09	0,25	—	—
Сирдарё	0,02	0,07	—	—
Жиззах	0,03	0,03	—	—
Республика бўйича:	0,38	1,97	0,01	0,02
Шу жумладан ингичка толали пахта:				
Сурхондарё	0,69	3,97	—	—
Навоий	1,10	1,10	—	—
Қашқадарё	0,20	0,93	—	—
Бухоро	0,13	0,20	—	—
Республика бўйича:	0,52	2,79	—	—

ХАВФ-ХАТАРСИЗ ДУНЁНИНГ РЕАЛЛИГИ ВА ГАРАНТИЯЛАРИ

(Боши биринчи бетда).

Ядровий ва космик қуроллар хусусидаги Совет—Америка музокаралари, химиявий қуролни тақиқлаш тўғрисида тез орада тузиладиган конвенция кескинликни юмшатиш ва қуролсизланиш йўлидаги ҳаракат пайтини кучайтиришига аминман.

«Мудофаа стратегияси» ва «ҳарбий етарлилик» тўғрисидаги аҳднома бу йўлда кучли туртки бериши мумкин. Бу тушунчалар давлатлар қуролли кучларининг шундай структурасини назарда тутадики, бу қуролли кучлар эҳтимол тутилган агрессияни қайтариш учун етарли, аммо ҳужум ҳаракатлари олиб бориш учун етарли эмас. Айтайлик, эҳтимол тутилган мухолифларнинг ядровий ва оддий ҳужум қуролларини контрол остида олиб кетиш ва сўнгра чегаралар бўйида сийрак қурол-яроғлар полосаларини ва демилитарлаштирилган зоналарни вужудга келтириш бу йўлдаги биринчи қадам бўлур эди. Принцип жиҳатдан эса ҳарбий блокларни тарқатиб юбориш ва ўзга территориялардаги базаларни тугатишни, чет элларда турган барча қўшинларни ўз юртларига қайтаришни кўзда тутиб иш олиб бориш лозим.

Ядро уруши бошланишининг олдини олиш механизми қандай бўлиши мумкинлиги тўғрисидаги масала мураккаброқдир. Шу ерда мен кенг қамровли хавфсизлик ғоясининг энг нозик нуқтасига тўхталмоқчиман: кўп нарсаларни қайта идрок этиш, пухтароқ ўйлаш, пухтароқ ишлаб чиқиш керак бўлади. Ҳар ҳолда, халқаро ҳамжамият ядро қуролини ишлатмаслик ва тугатиш тўғрисидаги кенг қамровли битим тузилган тақдирда ёки бундай битимни бузишга уриниш содир бўлган тақдирда кўриладиган баҳамжиҳат чора-тадбирларни ишлаб чиқиши керак. Потенциал ядровий қароқчиликка келганда шуни айтиш кераккии, афтидан, унинг олдини олишнинг коллектив чора-тадбирларини аввалдан чамалаб кўриш ва тайёрлаб қўйиш мумкин ва лозим.

Агар система етарли равишда самарали бўлса, у ядросиз агрессиянинг олдини олиш ва пайини қирқишнинг айниқса таъсирчан гарантияларини беради.

Биз таклиф қилаётган система хавфсизликнинг асосий универсал органи — Бирлашган Миллатлар Ташкилотига хавфсизликни пишиқ-пухта даражада таъминлаш имконини берадиган чора-тадбирларнинг айни муайянлигини назарда тутади.

II.

Дунёнинг ядро қуролига эга бўлган ва унга эга бўлмаган мамлакатларга бўлинганлиги хавфсизлик тушунчасининг ўзини ҳам иккига ажратди. Аммо инсон ҳаёти учун хавфсизлик ажралмасдир. Шу жиҳатдан у сиёсий, ҳарбий, юридик категориягина эмас, айни пайтда маънавий категория ҳамдир. Зотан мана қарийб ярим асрдан буён уруш йўқ деган мулоҳазаларни ҳеч қандай ахлоқ доирасига сиғдириб бўлмайди. Қанақасига йўқ экан? Жаҳоннинг ўнлаб регионларида урушларнинг алангаси ловуллаб турибдику!

Бунга қандайдир иккинчи даражали бир нарса сифатида муносабатда бўлиш ахлоққа зиддир. Аммо гап йўл қўйиб бўлмайдиган ядровий такаббурликдагина эмас. Ядро қуролини тугатиш — давлатларнинг ўзаро муносабатларини чинакам демократиялаш, уларнинг тенглиги ва баб-баравар жавобгарлиги йўлида қўйиладиган катта қадам ҳамдир.

БМТ Уставига ва халқларнинг ўз тараққиёт йўли ва формаларини — революцион ёки эволюцион тарзда ривожланиш йўлини мустақил танлаб олиш ҳуқуқига сўзсиз риоя этиш — ялпи хавфсизликнинг мажбурий шартидир. Бу шарт социал соҳадаги мавжуд ҳолатга бўлган ҳуқуққа ҳам таалуқлидир. Бу, ҳам фақат ички ишдир. «Ўзиники» бўлмаган мамлакатларнинг ривожланишига бевосита ва билвосита таъсир ўтказиш, унга аралашиш йўлидаги ҳар қандай уринишларга барҳам берилиши лозим. Худди шунингдек мавжуд ҳукуматларни ташқаридан беқарор қилиш учун уринишларга ҳам йўл қўйиб бўлмайди.

Айни вақтда жаҳон ҳамжамияти давлатлар ўртасидаги можаролардан четда тура олмайди. Бунда ишни БМТ Бош секретарининг БМТ ҳузурида уруш хавфини камайтирувчи кўп томонлама марказни ташкил этиш тўғрисидаги таклифини амалга оширишдан бошлаш мумкин. Афтидан БМТ қароргоҳи билан хавфсизлик кенгашига доимий аъзо бўлган давлатларнинг пойтахтлари ўртасида, шунингдек қўшилмаслик ҳаракатининг раиси турган жой билан бевосита алоқа линиясини ўрнатиш мақсадга мувофиқлигини аҳлашиб кўриш жоиз бўлур эди.

Бизнингча, ишонч ва ҳамжиҳатликни мустаҳкамлаш мақсадида БМТ раҳбарлигида халқаро кескинликни камайтириш, қурол-яроғларни чеклаш тўғрисидаги битимлар қандай бажарилаётганлиги устидан ва можаро бўлиб турган районлардаги ҳарбий вазият устидан кенг халқаро контроллик механизмини вужудга келтириш мумкин бўлур эди. Механизм ахборот тўплаш ва уни оператив равишда БМТга тақдим этиш учун контролнинг турли форма ва методларидан фойдаланиб ишлаган бўлур эди. Бу эса содир бўлаётган воқеаларнинг ҳолис манзарасига эга бўлиш, уруш ҳаракатларига тайёргарлик кўрилаётганлигини ўз вақтида аниқлаш, қўққисдан ҳужумни мушкуллаштириш, ҳарбий можаронинг олдини олиш, унинг кенгайиб ва кескинлашиб кетишига йўл қўймаслик чораларини кўриш имконини берган бўлур эди.

Биз шундай хулосага келмоқдамизки, бир-бирига душман томонларнинг қўшинларини ажратиб қўйиш, ўт очишнинг тўхтатилишига ва яраш тўғрисидаги битимларга риоя этилишини кузатиш мақсадида БМТ ҳарбий кузатувчилари ташкилотидан ва тинчликни сақловчи БМТ қуролли кучларидан кенгроқ фойдаланиш керак.

Можаронинг барча босқичларида давлатлар ўртасидаги низолар ва ихтилофларни тинч йўл билан бартараф этишнинг барча воситаларидан кенг фойдаланиш, ярашга эришишда холис хизмат, воситачилик қилиш таклифлари билан майдонга чиқиш зарур, албатта. Ноҳукумат комиссиялар ва группалар хусусидаги ғоялар ва ташаббуслар самарали кўринади. Ана шу комиссия ва группалар бирон-бир конкрет можароли вазиятларнинг сабабларини, уларни бартараф этиш ҳолларини ва методларини анализ қилиш билан шуғулланган бўлур эди.

Хавфсизлик кенгашининг доимий аъзолари регионларда хавфсизлик гарантиялари бўлиб қолишлари мумкин эди. Улар ўз навбатида куч ишлатмаслик ёки куч ишлатиш билан дўқ қилмаслик тўғрисида, ҳарбий кучларни намойишкорона юбориб, сақлаб туришдан воз кечиш ҳақида зиммаларига мажбурият олишган бўлур эди. Ҳарбий кучларни намойишкорона юбориб, сақлаб туриш практикаси эса регионларда можароларни авж олдириш омилларидан биридир.

Халқаро терроризмни тугатишда давлатларнинг ҳамкорлигини тубдан кучайтириш ва кенгайтириш ниҳоятда муҳимдир. Бу ишни БМТ доирасида марказлаштириш мақсадга мувофиқдир. Бизнинг фикримизча, халқаро терроризм ҳуружларини тергов қилиш юзасидан БМТ раҳбарлигида трибунал тузиш фойдали бўлур эди.

Халқаро кўламда беқарорлаштирувчи омилларнинг бири бўлмиш апартеидга қарши курашда кўпроқ ҳамжиҳатлик ҳам ўзини оқлаган бўлур эди.

Назаримизда, юқорида айтиб ўтилган барча чора-тадбирлар кенг қамровли тинчлик ва хавфсизлик системасига узвий равишда кира олади.

III.

Кейинги ўн йилларнинг воқеалари ва тенденциялари бу тушунчани кенгайтириб, унга янги жиҳат ва хусусиятлар бағишлади. Иқтисодий хавфсизлик проблемаси шулардан биридир. Бутун бир қитъа очарчиликдан қирилиб кетиш чегарасига келиб қолиши мумкин бўлган, ниҳоятда кўп кишилар оммаси деярли муттасил тўйиб овқат емаётган экан, дунё бехатар эмас. Кўпгина мамлакатлар ва халқлар қарз сиртмоғида азоб чекаётган экан, дунё бехатар эмас.

У ёки бу мамлакатлар ёки уларнинг бутун-бутун группаларининг иқтисодий манфаатлари ҳақиқатан ҳам шу қадар хилма-хил ва зиддиятлики, янги жаҳон иқтисодий тартиби концепцияси хусусида бир фикрга келишга эришиш қийин бўлиб кўринмоқда. Аммо бунда ҳам ўз-ўзини сақлаб қолиш инстинкти ёрдам беришига умид қиламиз. Афзалликлар занжирини билиб олиб, муқаррарлиги жиҳатидан даҳшатли ҳоллар мавжудлигини ва қолоқ сиёсий онгдан, чет эл дунёсига ўтмишдан мерос бўлиб қолган қарашлардан воз кечиш пайти келганлигини кўра билишга муваффақ бўлинган тақдирда ўз-ўзини сақлаб қолиш инстинкти албатта намоён бўлади: чет эл дунёси катта ва кучли давлатлар учун мулкни ва «ҳаётий манфаатлар» зоналарини тақсимлаш соҳаси бўлмай қолди.

Давр талаблари бизга кўпгина кундалик соғлом фикр нормаларини сиёсат даражасига кўтаришга амр қилмоқда. Банк кредитлари юзасидан процент тўловларни камайтириш ва энг кам ривожланган мамлакатлар учун қўшимча имтиёзларни ишлаб чиқиш ҳақида аҳдлашиб олиш тўғрисидаги таклифимизни ,асло саховатпешалик тақозо этгани йўқ. Бехатар келажак деб аталган бу нарса ҳаммага наф келтириши мумкин. Ривожланаётган дунёнинг қарздорлик юки енгиллаштирилган тақдирда бундай келажак имкониятлари кўпроқ бўлиб қолади. Бунда ривожланаётган ҳар бир мамлакатнинг қарз тўловларини ривожланишга зиён етказмаган ҳолда унинг ҳар йиллик экспорт даромади улуши билан чеклаш ҳам, қарзни тўлаш ҳисобига экспорт товарларини қабул қилиш ҳам, кредит берган мамлакатларнинг чегараларида манфаатпарастлик ғовларини бартараф этиш ҳам, тўловлар муддатини чўзиш чоғида қўшимча процентлар белгилашдан воз кечиш ҳам мумкин.

Бу таклифларга муносабат турлича бўлиши мумкин. Аммо жаҳон ҳамжамиятининг кўпчилиги ривожланаётган дунёнинг оғир қарздорлик юкини енгиллаштириш борасида дарҳол ҳаракат қилиш зарурлигини англаётганига шак-шубҳам йўқ. Модомики шундай экан, программани ишлаб чиқишга биргаликда киришиш мумкин бўлур эди.

«Биргаликда» деган сўз ҳозирги дунё учун жуда муҳимдир. Қуролсизланиш билан ривожланишнинг бир-бирига боғлиқ эканлиги яқинда Нью-Йоркда ўтказилган халқаро конференцияда тасдиқланди ва у кучли ҳамда бадавлат мамлакатларнинг биронтаси ҳам четда қолмаган тақдирда амалда рўёбга чиқиши мумкин. Хавфсизлик кенгашига аъзо бўлган давлатлар ўзларининг олий намояндалари орқали мазкур проблемани биргаликда муҳокама қилиб, келишиб олинган ёндашувни ишлаб чиқа олишлари мумкин эди, деган фикрни айтиб ўтишимга тўғри келган эди. Шу гапни яна таъкидлайман.

Экология соҳасидаги хавфсизлик. Дарёларнинг ўзанларида заҳарли оқимлар оқаётган, осмондан ерга заҳарли жала қуяётган, саноат ва транспорт чиқиндилари тўлиб-тошган муҳитда шаҳарлар ва бутун-бутун регионлар бўғилаётган экан, атом энергетикасини ривожлантириш номақбул хавф-хатар билан оқланаётган экан, булар том маънода хавфлидир.

Бунда кўпчилик мана шунинг ҳаммасини бирданига мавҳум тарзда эмас, балки ўз мисолида яққол англай бошлади, «бу бизга дахл қилмайди» деган дунёни аввалгидек ҳис этишига хос бўлган комил ишонч йўқолди. Битта тажриба машаққати бутун бир қўлланмалар туркумидан ортиқроқ дейилади. Чернобиль биз учун ана шундай машаққат бўлди...

Инсон билан табиат ўртасидаги ўзаро муносабатлар хатарли тус олди. Экология хавфсизлиги муаммолари бойлик ва камбағалликка қарамай барчага дахл қилмоқда. Атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва ресурслардан оқилона фойдаланишнинг жаҳоншумул стратегияси зарур. Бинобарин, биз БМТнинг ихтисослаштирилган программаси доирасида шундай стратегияни ишлаб чиқишга киришишни ҳам таклиф қиламиз.

Давлатлар ҳозирдаёқ тегишли ахборотни айрибошламоқдалар, содир бўлаётган воқеалардан халқаро ташкилотларни хабардор қилмоқдалар. Ҳукуматлар табиатни муҳофаза қилиш соҳасидаги фаолияти тўғрисида, шунингдек ўз мамлакатларининг территориясида бўлиб ўтган ва олди олинган экологик воқеалар ҳақида ҳар йили ҳисобот бериб туришлари принципини жорий этиб, ушбу тартибни қонунлаштириб қўйиш керак бўлур эди, деб ҳисоблаймиз.

Иқтисодий ва экологик хавфсизликнинг умумий фронтини очиш ва уни тузишга киришиш зарурлигини англаш — тарих, одамларнинг ўзлари умуминсоний борлиқ қаърига қўйган ва вақти келиб портлайдиган бомбани зарарсизлантириш демакдир.

IV.

Инсон ҳуқуқлари тўғрисида. Ядро қуролини қўлланиш билан таҳдид қилган замонамизнинг олий мартабали давлат арбобларини номма-ном айтиб ўтиш мумкин. Таҳдид қилиш бошқа қўлланиш бошқа деб менга эътироз билдиришлари мумкин. Тўғри — қўлланишмади. Аммо инсон ҳуқуқлари тўғрисида жон куйдириш ялпи қирғин воситаларини қўлланиш билан таҳдид қилишга мутлақо тўғри келмайди. Инсоннинг боши узра космосда хилма-хил ғалати қуроллардан иборат «қандиллар»ни осиб қўйиш ниятида бўлиб, инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари тўғрисида мулоҳаза юритиш бизга мақбул эмас. Ана шу «ғалатилик»да бутун инсониятнинг ҳалок бўлиши эҳтимолигина оддий бир нарсадир. Қолган ҳаммаси эса ярқиратиб кўрсатилмоқда.

Инсон ҳуқуқлари поймол этилаётган экан, дунё бехатар деб ҳисоблана олмаслигига қўшиламан. Фақат шуни илова қиламанки, бу дунёнинг талайгина қисмида инсон учун муносиб бўлган энг оддий яшаш шароитлари йўқ экан, миллионлаб кишиларга очликда яшаш, бошпанага эга бўлмаслик, ишсиз қолиш, даволаниш учун ҳақ тўлашнинг иложи бўлмаганидан қанча бўлсада касал бўлиб ётавериш тўла «ҳуқуқи» берилаётган ва ниҳоят инсоннинг асосий ҳуқуқи, — яшаш ҳуқуқи писанд этилмаётган экан дунёни бехатар деб ҳиосблаб бўлмайди.

Аввало, миллий қонунлар ва маъмурий қоидалар гуманитар соҳада ҳам ҳамма жойда халқаро мажбуриятлар ва нормаларга мувофиқ ҳолга келтириб қўйилиши зарур.

Айни вақтда кенг кўламдаги амалий тадбирларни келишиб олишга, масалан, халқларни бир-бирининг турмуши билан таништириш учун БМТ раҳбарлигидаги жаҳон ахборот программасини ишлаб чиқишга ўтиш мумкин бўлур эди. Аммо бунда халқларнинг турмушини тасаввур этишни истаётганлари тарзида эмас, балки у аслида қандай бўлса шундайлигича танишишлари зарур. Айни шу боисдан бундай лойиҳада ахборот оқимининг «душман образи» сийқа кўринишларидан, ғаразгўйликдан, хурофотдан, бемаъни бўҳтонлардан, ҳақиқатни қасддан бузиб кўрсатиш ва ҳаёсизларча оёқ ости қилиш каби ҳоллардан халос этилиши кўзда тутилиши лозим.

Оилаларнинг қайта бирлашиши, никоҳ, одамлар ва ташкилотлар ўртасидаги алоқалар рухсатномалари бериш режими ва шу каби масалаларни инсонпарварлик руҳида ҳал этишнинг ягона халқаро ҳуқуқий мезонларини келишиб олиш вазифаси жуда истиқболли кўринади. Бунда Умумевропа жараёни доирасида бу борада эришилган натижаларни бошланғич нуқта қилиб олиш керак.

Биз БМТнинг гуманитар соҳада ҳамкорлик махсус фондини тузиш керак деган фикрни билдирамиз. Бу фонд ҳарбий харажатларни камайтириш асосида давлатлар ва хусусий шахслар ихтиёрий равишда тўлайдиган бадаллар ҳисобига тузилади.

ЮНЕСКОнинг маданият соҳасидаги конвенцияларига, шу жумладан умумжаҳон маданий меросини муҳофаза қилиш тўғрисидаги, маданият бойликларини қонунга хилоф равишда олиб келиш, олиб чиқиб кетиш ва шундай бойликларга эгалик ҳуқуқини топширишни тақиқлаш ҳамда уларнинг олдини олиш ҳақидаги конвенцияларга барча давлатларнинг қўшилиши матлубдир.

Кейинги вақтлардаги даҳшатли сигналлар энг хатарли касалликлар, шу жумладан СПИД касаллиги соҳасида медицина ҳамкорлиги жаҳон тармоғини вужудга келтириш, шунингдек гиёҳвандлик ва алкоголизмга қарши курашиш ғоясини кун тартибининг биринчи моддалари қилиб қўйди. Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилотининг ҳозирдаёқ мавжуд структуралари бундай тармоқни нисбатан оператив равишда вужудга келтириш имконини беради. Бу хусусда врачлар жаҳон ҳаракати раҳбарларида катта-катта ғоялар бор.

Гуманитар соҳадаги муаммолар юзасидан мулоқотни икки томонлама асосда, ҳозирдаёқ таркиб топган музокаралар шаклида олиб бориш мумкин. Бундан ташқари биз мулоқотни Москвадаги халқаро конференция доирасида ҳам авж олдириб юборишга таклиф қиламиз: биз ўтган йилнинг ноябрь ойида Венадаги учрашувда шу ҳақда таклиф киритган эдик.

Маданият, медицина, гуманитар ҳуқуқлар соҳасидаги куч-ғайратларни бирлаштириш — кенг қамровли хавфсизлик системасининг яна бир таркибий қисмидир.

V.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, унинг хавфсизлик кенгаши, шунингдек бошқа халқаро тартиб-қоидалар ва механизмлар нақадар самарали амал қилса, таклиф этилаётган кенг қамровли хавфсизлик системаси шу қадар таъсирчан бўлади. БМТнинг, Халқаро атом энергияси агентлигининг обрў-эътибори ва ролини қатъиян ошириш лозим. Жаҳон космик ташкилотини тузишга эҳтиёж очиқ-равшан сезилмоқда, бу ташкилот истиқболда БМТ системасининг мустақил қисми тарзида у билан чамбарчас алоқада ишлай оладиган бўлур эди. БМТнинг ихтисослаштирилган муассасалари ҳам халқаро жараёнларни тартибга солувчи воситалар бўлиб қолиши керак. Қуролсизланиш бўйича Женева конференцияси эса ядросиз, зўравонликсиз дунёга ўтиш соҳасидаги куч-ғайратларни интернационаллаштирувчи анжуман бўлиб қолиши мумкин.

Халқаро суднинг имкониятларини ҳам унутмаслик керак. Бош Ассамблея билан Хавфсизлик Кенгаши унга тез-тез мурожаат этиб, низоли халқаро ҳуқуқий масалалар юзасидан маслаҳат хулосалари олиб туриши мумкин бўлур эди. Унинг мажбурий юрисдикциясини ҳамма давлатлар ўзаро баҳамжиҳат шарт-шароитларда эътироф қилиши лозим. Хавфсизлик Кенгашининг доимий аъзолари алоҳида масъулиятни эътиборга олиб, бу йўлда биринчи қадам қўйишлари зарур.

Кенг қамровли хавфсизлик системаси айни вақтда сиёсатда халқаро ҳуқуқнинг устунлигини таъминлайдиган ялпи ҳуқуқ-тартибот системаси ҳам эканига аминмиз.

БМТ Уставига мувофиқ Хавфсизлик Кенгашига катта ваколатлар берилган. У мана шу ваколатлардан самарали фойдалана олиши учун биргаликда ҳаракат қилиш керак, холос. Шу мақсадда Бош Ассамблеянинг навбатдаги сессияси очилиши пайтида халқаро ҳуқуққа умумий баҳо бериш ва уни яхшилашнинг самарали йўлларини биргаликда қидириш учун ташқи ишлар министрлари иштирокида Хавфсизлик Кенгашининг мажлисини ўтказиш мақбул иш бўлар эди.

Хавфсизлик Кенгашининг мажлисларини БМТ қароргоҳи жойлашган шаҳар — Нью-Йоркдагина эмас, шу билан бирга жанжал ва кескинлик районларида, шунингдек Хавфсизлик Кенгаши доимий аъзоларининг пойтахтларида навбатма-навбат ўтказиш фойдали бўлур эди.

Хавфсизлик кенгашининг мавжуд ва эҳтимол тутилган можаро районларига махсус миссиялар юбориши ҳам унинг обрў-эътиборини мустаҳкамлашга ва қабул этиладиган қарорларнинг самарадорлигини оширишга кўмаклашган бўлур эди.

БМТнинг регионал ташкилотлар билан ҳамкорлиги анча кенгайтирилиши мумкинлигига ишончимиз комил. Бундан кузатилган мақсад— танглик вазиятларини сиёсий воситалар билан бартараф этиш имконини излашдир.

Бизнинг назаримизда Бош Ассамблея ишининг самарадорлигини ошириш учун энг зарур сиёсий муаммолар ва қуролсизланишнинг айрим масалалари юзасидан махсус сессияларни тез-тез ўтказиб туриш лозим.

Биз БМТда консенсус асосида қабул этилган муҳим сиёсий ҳужжатлар статусининг маънавий-сиёсий жиҳатдан мажбурийлигини ошириш зарурлигини қатъият билан таъкидлаймиз. Жумладан, БМТ Бош Ассамблеясининг қуролсизланишга бағишлаб ўтказилган биринчи махсус сессияси якунловчи ҳужжати, давлатлар иқтисодий ҳуқуқлари ва вазифалари хартияси сингарилар шу жумлага киришини эслатиб ўтмоқчиман.

Бизнинг фикримизча, БМТ бошчилигидаги дунёдаги энг заковатли кишиларни бирлаштирувчи жаҳон маслаҳат кенгашини тузиш пайти аллақачон келган. Атоқли олимлар, сиёсат ва жамоат арбоблари, халқаро жамоат ташкилотларининг намояндалари, маданият, адабиёт ва санъат арбоблари, шу жумладан Нобель мукофотининг ва жаҳон аҳамиятига молик бошқа халқаро мукофотларнинг лауреатлари, таниқли черков мулозимлари ҳозирги жаҳон сиёсатининг маънавий ва ахлоқ-одоб имкониятларини анча бойита олган бўлур эдилар.

БМТ ва унинг ихтисослаштирилган муассасалари тўла қувват билан ишлайвериши учун унга тазйиқ ўтказиш мақсадида молиявий омиллардан фойдаланишга йўл қўйиш мумкин эмаслигини ҳамма тушунадиган бўлиши керак. Совет Иттифоқи БМТнинг бюджети хусусида вужудга келган қийинчиликларни бартараф этишда фаол ҳамкорлик қилади.

Ниҳоят, БМТнинг Бош секретари ҳақида. Бу юксак лавозимга жаҳон ҳамжамияти ҳамманинг ишончига сазовор бўлган обрў-эътиборли арбобни сайлайди. Модомики Бош секретарь ташкилотнинг ҳар бир аъзоси вакили сифатида иш тутар экан, ҳамма давлатлар унга имкони борича кўпроқ мадад, унинг масъулиятли миссияси бажарилишига ёрдам беришлари керак. Жаҳон ҳамжамияти БМТ Бош секретарининг хайрли ишларида, воситачилик ёки яраштириш ишида уни рағбатлантириши лозим.

* * *

Биз халқаро тинчлик ва хавфсизликнинг кенг қамровли системаси тўғрисидаги масалани шу қадар қатъият билан ўртага қўяётганимизнинг боиси нима?

Бунинг боиси шуки, йигирма биринчи аср арафасида дунё мана шундай вазиятга тушиб қолганлигига — қирилиб кетиш хавфи остига, доимий кескинлик ҳолатига, гумонсираш ва жанжаллар муҳитига солиб қўйилганига, ўзаро ишончсизлик ва даҳшатни кучайтириш учун жуда катта маблағ, миллион-миллион кишиларнинг меҳнати ва истеъдоди исроф қилинаётганига тоқат қилиб бўлмайди.

Қуролланиш пойгасини тўхтатиш, милитаризмни тугатиш ҳақида, ҳамкорлик тўғрисида хоҳлаганча гапириш мумкин, аммо ҳаракат қила бошламасак ҳеч нарса ўзгармай қолаверади.

Давлатлар ва халқларнинг бир-бирига ишончи, халқаро битимлар ва тартиб-қоидаларни ҳурмат қилиш — муаммонинг сиёсий ва маънавий ўзагидир. Модомики, шундай экан, биз айрим соҳалардаги ишонч чора-тадбирларидан кенг қамровли хавфсизлик системасини аста-секин шакллантира борадиган кенг миқёсли ишонч сиёсатига ўтишга тайёрмиз. Аммо бундай сиёсат сиёсий баёнотлар билан реал позицияларнинг бирлигига асосланмоғи керак.

Кенг қамровли хавфсизлик системаси ғояси — муштарак сайёрадаги хонадонимизда турмушни имкони бор қадар янгича қуришнинг илк лойиҳасидир. Бошқача қилиб айтганда, бу келажакнинг дастуриламали бўлади, келажакда эса ҳамманинг хавфсизлиги ҳар бир киши хавфсизлигининг гарови бўлади. БМТ Бош Ассамблеясининг сессиясида бу ғоя биргаликда ривожлантирилади ва унга аниқлик киритилади, деб умид қиламиз.

(«Правда», 18 сентябрь).

„ХУЖУМ" ҲАРАКАТИНИНГ 60 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

ТАШВИШ ВА ҚУВОНЧЛАР

ХОТИН-ҚИЗЛАР КЕНГАШЛАРИ ҲАҚИДА ҲИКОЯ ҚИЛАМИЗ

СУРАТДА: Тошкент бадиий буюмлар фабрикасининг хотин-қизлар кенгаши раиси Ўлмасхон Исроилова. У фабрикада 30 йилдан буён чевар бўлиб ишлайди.

Хотин-қизлар кенгашининг навбатдаги йиғилиши болалар тарбияси ва оила мавзусига бағишланганди. Кечага таклиф этилган олима бола тарбиясида ота-онанинг, хусусан, онанинг роли ҳақида қизиқарли суҳбат ўтказди. Савол-жавоблар бўлди. Шундан сўнг фабрика хотин-қизлар кенгашининг раиси Ўлмасхон Исроилова сўз олди:

— Она билан бола—гул билан лола, —гап бошлади у. —Ҳаётий мисоллар шуни кўрсатмоқдаки, ишда илғор аёлнинг фарзанди ўқишда ҳам илғор. Ишда судралиб юрадиганларники эса, ўқишда ҳам бўшанг. Кенгашимиз аъзолари фабрика ишчиларининг болалари ўқийдиган мактаблар билан алоқа боғлади. Баъзи мактабларга ўзимиз бориб учрашдик, баъзиларига эса хат ёздик. Болаларимизнинг ўқиши, хулқ-одоби билан қизиқдик. Манзура Муҳаммаджоновани ҳаммангиз яхши биласиз. У меҳнатда илғор, жамоат ишларида фаол ишчи. Унинг икки фарзанди ўқийдиган 192-мактаб педагогика коллективи бу ўқувчиларнинг ўқиши ва одоби ҳақида жуда яхши фикрда. Илғор каштачи Мукаррам Зоҳидованинг болалари камол топаётган 224-мактабдан ҳам худди шундай мазмунда жавоб олдик.

Залда жонланиш сезилди. Баъзи аёлларнинг бошлари эгилди. Нотиқ гап эгасини топганидан хурсанд бўлиб, уларни номма-ном айтиб ўтирмади...

Фабрикада 2400 ишчи-хизматчи бор. Шуларнинг аксарияти болали оналар. Фабриканинг попоп цехида ўтказилган бугунги йиғилиш мазмунини ҳар бир болали аёл қулоғига етказиш керак. Шундай қилиб, хотин-қизлар кенгашлари аъзолари гоҳ у, гоҳ бу цехда, гоҳ биринчи, гоҳида иккинчи сменадаги, филиаллардаги оналар билан худди шу мазмундаги суҳбат кечаларини ўтказдилар.

Натижа ёмон бўлмади. Аввало аёлларнинг ишга муносабати ўзгарди. Меҳнатга масъулият билан қараган аёл оиласида ҳам масъулият сезади. Илгарилари фабрика раҳбарлари номига фалон ишчингиз ёки хизматчингизнинг ўғил ёки қизи ахлоқсизлик қилди, шу оилани тартибга чақириб қўйинг қабилидаги хатлар ҳам келган. Эндиликда эса бунинг акси...

Хотин-қизлар кенгаши аъзолари ишчилар орасида олиб борадиган ҳар бир тадбирга пухта тайёргарлик кўрадилар. Хотин-қизлар ишидаги, ҳаётидаги энг нозик жиҳатларни илғаб оладилар.

Бир куни фабрика касаба союз комитетининг раиси Шарифа Саидвалиева хотин-қизлар кенгаши раисига арз қилиб қолди:

— Хотин-қизларимиз меҳнат отпускаларидан, дам олиш кунларидан самарали фойдаланмаяптилар, — деди у. — Дам олиш уйлари, санаторийларга ажратилган путёвкалар куйиб қоляпти. Ваҳолонки, соғлиги яхши бўлмаган, дам олишга муҳтож аёлларимиз бор...

Ўша куни Шарифахон билан Ўлмасхон узоқ суҳбатлашиб қолишди. Калаванинг учи топилганди. Бири ўғлимни уйлантираман деса, иккинчиси қиз узатаман, бешик тўйи қиламан «қўлим калтароқ» деб баҳона қиладилар. Дабдабали, ҳашаматли тўйлар эса мақтанчоқликдан бўлак нарса эмас. Улар ахир кўзлари билан кўриб туришибди, йил — ўн икки ой машаққат билан топган маблағларини бир кунда совуриб юбораётганлар ҳам бор. Бу маблағлар режа билан ишлатилса, болаларига ҳам, ўзларига ҳам етади...

Гапирган билан буни одамлар онгига сингдириш қийин. Амалда кўрсатиб, исбот қилишимиз керак, ишни ўзимиздан бошлашимиз керак, — деган қатъий фикрга келишди улар.

Шу воқеадан сўнг хиёл вақт ўтиб, Шарифахон ишчи хотин-қизлардан кўпчилигини қизининг тўйига таклиф этди. Меҳмонлар сарпо-суруғлар, кўрпа-ёстиқлар, мебелларга қизиқсиниб қарашди. Ёш оиланинг дастлабки йилларида энг зарур бўладиган уй-рўзғор буюмлари, кийим-кечаклар ҳам меъёрида. Чарлари бўлмади. Ҳайитлик, уч кунлик, қудалар ўртасида бўладиган ҳар хил эскича олди-бердиларга барҳам берилди. Орқаваротдан эшитишича, баъзи бир оғзига кучи етмаганлар Шарифахон ёлғиз қизига бриллиант зирак қилса ҳам қурби етарди, бунча пишиқлик қилмаса дейишибди. Шарифахон гап-сўзларга эътибор бермади. Энг муҳими, қудалар бир-бирларини тўғри тушунишди, бир-бирларига қайишишди.

Ш. Саидвалиева Швейцария ва Арабистонда, Югославия, Чехословакияда, Болгарияда саёҳатда бўлганлари ҳақида завқ-шавқ билан гапириб беради. Унинг шу фабрикада ишлаётганига 28 йил бўляпти. Шогирдликдан мастерликка, ундан цех бошлиғи даражасига кўтарилди. Унинг ҳам фарзандлари, уй-рўзғор ташвишлари бор. Уларга, албатта ёрдам бериш керак. Лекин қачонгача аёлнинг ҳусни, латофати, орзу-ҳаваслари оила қобиғида қолиб кетаверади. Янгича яшаса бўлар экан-ку!

Шундан кейин Ўлмасхон ҳам тўй қилди. Бир йўла икки ўғлини уйлантирди. Уникига ҳам ҳамкасб қиз-

(Давоми учинчи бетда).

СССР МОЛИЯ МИНИСТРЛИГИ ВА СССР ДАВЛАТ БАНКИДА

СССР Молия министрлиги ва СССР Давлат банки маълум қиладиларки, СССР халқ хўжалигини ривожлантириш давлат заёмининг (1952 йилда чиқарилган) илгари ўтказилган тиражларда чиқмаган 1,4 миллиард сўмлик облигацияларини тўлашни омонат кассалари 1987 йил 21 октябрдан бошлайдилар.

МУКОФОТЛАР ТОПШИРИЛДИ

18 сентябрь куни Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумида мукофотларни топшириш маросими бўлди.

Экономикани, илм-фан ва маданиятни ривожлантиришда эришган муваффақиятлари учун халқ хўжалиги турли тармоқлари ходимларининг катта группасига Ўзбекистон ССР фахрий унвонлари берилганлиги ҳақидаги гувоҳномалар ва кўкракка тақиладиган тегишли нишонлар, шунингдек республика Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиқлари топширилди.

Мукофотларни Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари А. П. Романовский топширди. (ЎзТАГ).

ТОШКЕНТДА ХАЛҚАРО СЕМИНАР

18 сентябрь куни Тошкентда Осиё ва Тинч океани мамлакатлари учун БМТ иқтисодий ва социал комиссияси (ЭСКАТО) мутахассисларининг халқаро семинари иш бошлади. «Социал ва иқтисодий тараққиётда хотин-қизларнинг роли» семинарга мавзу қилиб олинди. Семинарга Вьетнам, Ҳиндистон, Хитой, Лаос, Монголия, Непал, Таиланд, Филиппин, Шри Ланка, Япония вакиллари келдилар.

Семинар очилишида Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари С. У. Султонова нутқ сўзлади. У республика ҳукуматининг семинар қатнашчиларига табрикномасини ўқиб эшиттирди.

ЭСКАТО хотин-қизлар программасининг координатори Розалинда Миранда БМТ секретариатининг табрик текстини ўқиб эшиттирди.

Семинар қатнашчилари Осиё—Тинч океани регионидаги мамлакатларида хотин-қизларнинг жамиятдаги аҳволи, айниқса қишлоқ жойларда социал тараққиёт вазифаларини ҳал этишда, Ер юзида тинчликни сақлаб қолиш учун курашда хотин-қизларнинг роли билан боғлиқ кўпдан-кўп проблемаларни кўриб чиқадилар.

Семинарда ҳозирги учрашув планетада империализм авж олдирган ва бутун инсониятнинг ҳаёт-мамотига жиддий таҳлика солаётган ракета-ядровий қуролланиш пойгаси давом этаётган масъулиятли тарихий даврда ўтмоқда, деб таъкидланди. Шунинг учун семинар қатнашчилари тинчликни сақлаб қолишни, халқлар ўртасида ҳамжиҳатлик ва ҳамкорликни яхшилашни, ядро уруши хавфини йўқотишни кўзловчи чора-тадбирларни амалга оширишга алоҳида эътибор бермоқдалар.

Халқаро семинар очилишида Совет хотин-қизлар комитети президиумининг аъзоси, Ўзбекистон касаба союзлари республика Советининг раиси Ҳ. Алимова иштирок этди. (ЎзТАГ).

«ҲУЖУМ» ҲАРАКАТИНИНГ 60 ЙИЛЛИГИГА

ИҚБОЛ

№ 8

ХОТИН—ҚИЗЛАР ДАВРАСИ

● Тақдиримиз ҳам, ҳуқуқимиз ҳам бир — Совет Иттифоқининг гражданларимиз
● Ўзбекистон юлдузлари
● Аёл — она, меҳнат қаҳрамони, жамиятнинг етакчи кучи
● Республика хотин-қизлари ҳаётни революцион қайта қуриш жабҳасининг олдинги сафларида

Ҳамид ҒУЛОМ,
Ўзбекистон ССР Халқ ёзувчиси, СССР Давлат мукофоти лауреати.

ЮЛДУЗЛАР

Публицистика

Мунажжимлар кашф этган юлдузларга Ердаги одамларнинг номлари қўйилади. Бундай шарафга муяссар бўлганлар орасида олимлар, сайёҳлар, шоирлар, инқилобчилар, давлат арбоблари, фазогирлар бор.

Осмон тўла юлдуз. Биргина «Сомон йўли»даги юлдузларнинг ҳисобига ҳалигача на мунажжимлар, на компьютер ҳисоб машиналари етабилдилар. Демак, ҳали кўп юлдузлар кашф этилади ва улар улуғ инсонларнинг янги номлари билан шарафланадилар.

Агар юлдузларга ном қўядиган халқаро ташкилот менга мурожаат қилиб, абадийлаштиришга муносиб бўлган ном сўраса, мен ҳеч иккиланмай қуйидаги номларни тавсия этган бўлардим.

Аввало, мен абадийлик китобига тошкентлик темирчи аёл, Қаҳрамон она Баҳри Акромова — Шомаҳмудованинг номини таклиф қиламан. Баҳри опа «Ҳужум» гулханига паранжи-чачвонини отгач эри Шоаҳмад ака билан битта сандон ёнида темирчилик қилган. Улуғ Ватан уруши бошлангач, Шомаҳмудовлар турли миллатга мансуб ўн тўрт етим болани ўз бағриларига олганлар, рус, украин, белорус, молдаван, латиш, қозоқ, татар, яҳудий етимчаларнинг фамилиялари ўша кунлардан эътиборан Шомаҳмудов, Шомаҳмудова бўлган. 1966 йилги Тошкент зилзиласининг оғир кунларида эса, Баҳри опа бошпанасиз қолган яна бир оилага ўз уйидан жой берди...

Янги кашф этилган энг ёрқин юлдузлардан бири **Баҳри юлдузи** бўлсин деб таклиф этаётганимнинг тагида қандай мақсадлар борлиги энди равшан тортгандир.

Она ҳамиша улуғ ва муқаддас. Инқилобий давр Онасининг ўлмас сиймосини Максим Горький «Она» романида яратгач, шу мукаммал бадиий образ Шарқ аёлларининг ҳам озодлик ва инсоний тенглик учун курашида ягона тимсол бўлиб қолди.

Баҳри опа — ўшал Она фазилатларининг соҳибаси. Исми жисмига, номи каломига монанд аёл. Баҳр — денгиз демакдир. Онанинг бағри денгиз, меҳри дарё. Бир бурда нон олтиндан қиммат бўлган қаттол уруш шароитида ўн тўрт боланинг қорнини тўйдириш, бошини қовуштириш, ўқитиш, тарбиялаш, меҳнатга ўргатиш, хуллас оёққа турғазиб жамиятга аъзо қилиш осонмиди!

Мен яна бир юлдузни **Антонина юлдузи** деб аташни таклиф этаман.

Антонина Павловна Хлебушкина ҳам болапарварлик, инсонпарварлик фаолиятини Баҳри опа билан бир вақтда — 1942 йилда бошлаган. Ўша вақтда Тошкентдаги (Қурилиш министрлигига қарашли) болалар уйига директор этиб тайинланган ва ҳозиргача шу вазифасини адо этиб келади.

Антонина Павловнанинг минг-минг фарзандлари бор. Заводларнинг донгдор ишчи ва инженерлари, университет ва мактабларнинг педагоглари, агропром мутахассислари, санъаткорлар, ҳатто министрлардан:

— Ота-онангиз ким? — деб сўрасангиз,

— Отам — совет халқи, онам — Антонина Павловна! — деб жавоб берадилар.

— Чунончи, Ўзбекистон ССР Махсус қурилиш-монтаж ишлари министри Пўлат Нўъмоновга шу саволни бериб кўринг-а, жавоби худди шу биз айтгандай бўлади. Ёки, космосга беш марта парвоз қилган афсонавий шуҳрат соҳиби — икки марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони генерал-майор Владимир Жонибековга шу саволни берсангиз, айни юқоридагидек жавобни оласиз.

В. А. Жонибеков ҳар гал Тошкентга келганида аввало, ўзи тарбияланган болалар уйига бориб, азиз она ва мураббия Антонина Павловнани зиёрат қилади, унга турмуши, ишларидан ҳисоб беради, маслаҳатлар олади.

Антонина Павловна чексиз меҳр-муҳаббатини, бутун ҳаётини болалар тарбиясига бағишлаб келаётган саҳий инсон. Шу сабабдан ҳам уни В. И. Ленин номидаги Совет болалар фонди ташкилот комитети раисининг ўринбосари қилиб сайладилар. Демак, онахоннинг фаолият уфқи тағин ҳам кенгаяди. Демак, у бутун мамлакат болаларига оналик қилади!

Мен яна бир юлдузни **Тўхтахон юлдузи** деб аташни орзу қиламан.

Бундан роппа-роса 30 йил муқаддам ,яъни 1957 йилнинг сентябрида биз Константин Симонов билан бирга Мирзачўлга борганимизда «Малик» совхозида механизаторлар курсини эндигина тамомлаб, «зангори кема»да пахта тера бошлаган ёшгина қиз Тўхтахон Қирғизбоева билан танишган, суҳбатлашган, кейинчалик унинг ҳақида очерклар ёзган, Малик Қаюмов эса, уни «Мирзачўл» номли ҳужжатли фильмда тасвирлаган эди. Бизнинг у вақтда Тўхтахон ҳақида билганимиз шу эдики, қизча ота-онаси билан Фарғона водийсидан чўлни ўзлаштириш учун кўчиб келган. Бироқ, у вақтда чўлқуварларга ибтидоий шароитлар ҳам яратиб берилмагани учун одамлар зах, совуқ ертўлаларда яшаганлар, оғир касалликларга дучор бўлганлар; уларнинг бир қисми қишлоқларига қайтиб кетган, иккинчи қисми эса беҳисоб қийинчиликларга бардош бериб, яхши кунлар келишига умид боғлаб, Чўли-Маликда яшаб қолган...

Тўхтахон — чўлнинг олов тупроғида оёқяланг юриб чиниққан жувон. Унинг ота-онаси шу тупроқ бағрига бош қўйдилар. Унинг турмуш ўртоғи ҳам бўрон қутирган кунларнинг бирида ўз трактори тагида қолиб, ҳалок бўлди. Тўхтахон икки ўғил ва бир қизини ёлғиз ўзи тарбиялади, ўқитди, ўзи ҳам сиртдан ўқиди. Эндиликда бу аёл ва унинг уч фарзанди олий маълумотли қишлоқ хўжалиги мутахассислари. Тўхтахон — республикамизнинг машъал хўжалиги — «Малик» совхоз-техникуми машъал бригадасининг бошлиғи. Бригадада ҳамма иш тўла машиналаштирилган, юқори ҳосил муқим, меҳнат унуми баланд. Лекин, муаммолар ҳам кўп: гоҳ уруғлик, чигит кўнгилдагидай чиқмай қолади, гоҳ атрофда содир бўлаётган ҳодисалар Тўхтахоннинг кўнглини ғаш қилади. Чунончи, Чехословакиядан келтирилган силос миноралари... Ахир булар савлат учун қурилганми? Бир неча йилдирки, ишламайди, фермада эса ҳамон қўл меҳнатининг салмоғи катта.

Тўхтахон ҳар бир ишга аралашади. Ахир, у — депутат, коммунист, КПСС Марказий Комитети аъзолигига кандидат.

Мен Тўхтахон билан гоҳ-гоҳ учрашиб, суҳбатлашиб тураман. Яқиндаги суҳбатимиз мавзуси на йиллик план, на кундалик процент бўлди —булар одатдаги ишлар, одамларнинг табиий машғулоти.

Биз Тўхтахон билан пахтакор ҳақида, пахтакор инсоннинг қандай бўлиши кераклиги ҳақида гаплашдик.

— Пахтакор ҳалол, фидоий, билимдон одам бўлиши керак, — дейди у. — Ўз ишини севиши, ўз ишига садоқатли бўлиши билан бирга албатта, юқори малакали мутахассис бўлиши шарт.

Тўхтахон юлдузи бўлиши шарт. Пахтакорлар мовий самода чақнаган тиниқ юлдузни кўрганларида: «Ҳов анави... бизнинг юлдузимиз!» —деб фахрланиб юрсинлар.

«Ҳужум»... Хотин-қизларнинг озодлик курашига шу номни ким берган бўлса ҳам доно одам экан, сабабки бир кунлик, ёки бир йиллик иш эмас, балки мана олтмиш йилдирки, давом этаётган ва бундан кейин ҳам ҳужумкор руҳда давом этадиган тарихий ҳаракатдир.

Майна Ҳасановани билмаган, унинг мислсиз жасоратидан ҳайратланмаган инсон бўлмаса керак. У «Ҳужум»нинг илк кунлариданоқ чин йигитдек қизил аскар либосини кийди, қўлига қурол олиб, зулм ва бидъат қора лашкарига қарши жангга кирди. Довюрак чавандоз қизнинг олов бўлиб ёнган вужуди, лола юзи, чақноқ кўзлари, қўлидаги қиличдан сочилган учқунлар мангу сўнмайди!

Майна юлдузи номи берилсин, субҳидам бошимизда чақнайдиган яна бир янги юлдузга!

Шарқда аёл тақдири ҳеч қачон осон бўлмаган ва афсуски, ҳозир ҳам осон эмас. Биз аёлни ҳамиша улуғлаймиз, мадҳ этамиз, севамиз, ардоқлаймиз, бироқ айни вақтда уни оғир жисмоний меҳнатдан, беҳаловат, бедор турмушдан тезроқ қутилтиришга унчалик шошилмаймиз. Аёллар ўзлари, уларнинг довюрак вакилалари бунга ҳаракат қиладилар, курашадилар, не-не машаққатларни бошдан кечирсалар ҳам, оқибат натижада зафар қучадилар.

Фарғона аэропортининг шундоққина ёнгинасидан ям-яшил мевазор боғлар бошланади. Булар — Тожихон Шодиева совхозининг боғлари: опа ўз қўли билан экиб, кўкартирган узумзор, олмазор, анорзор, анжирзор, ноқзор, шофтолизор, ўрикзорлар...

Тожихон — Фарғона шаҳрининг Янгичек маҳалласида «Ҳужум»нинг биринчи куни ёқилган гулханга паранжи чимматини отиб, ёруғ жаҳонни кўрган жасур қиз. У ўқиди, ўсди, улғайди.

Фарғонада МТС ташкил этилганда ёш коммунист Тожихон Шодиевани унинг сиёсий бўлимига бошлиқ қилиб тайинладилар. У сиёсий ходим формасини кийди, биринчи колхоз далаларини этикда яёв кезиб, одамларни коллектив меҳнат жабҳасига сафарбар этди.

Кейин фожиа юз берди. Орадан йигирма йил ўтиб оқланган Тожихон опа қайтиб келди. Иродаси мустаҳкам аёл каттагина давлат хўжалигини муваффақиятли бошқарди. Фарғонанинг зумрад кўкламида тақир ерга мева ниҳоллари экаётган пайтда мен бир неча кун давомида унинг меҳмони бўлиб, аччиқ ҳаёт ҳақиқати, «Ҳужум» йўлида чеккан азоб-уқубатлари ҳақидаги узун ҳикоясини эшитганман. Энди опа орамизда йўқ.

Эй мунажжимлар, ҳозир бўлмаса ҳам, қачонлардир бир кун кашф этган янги юлдузингизни Тожихон номи билан атангиз. **Тожихон юлдузи** коинотнинг энг баланд пештоқида порлаб туриши керак.

«Ҳужум» давом этади. Қайта қуриш даврининг инсон бахт саодатига қаратилган буюк вазифаларини оқилона ҳужумкорлик журъатисиз, улкан жасоратсиз адо этиш амримаҳол. Қолоқликка, турғунликка, жами эгри ишларга қарши муросасиз ҳужумни давом эттириш, тобора алангалатиш зарур.

Биз ўз бибилари, оналари, опаларининг ҳужумкор ишларини давом эттираётган замондош хотин-қизларимиз билан фахрланамиз. Улар кўзларимизда, дилларимизда бахт юлдузларидек ҳамиша чақнаб турадилар.

Бухоро тўқимачилик комбинати чойшаб тикиш цехида тайёрланган маҳсулотлар кўздан кечирилмоқда.
С. Величкин, Р. Ғафуров фотоси. (ЎзТАГ).

ФАКТ ВА РАҚАМЛАР

● **Ўзбекистон Компартияси сафларида 178 минг хотин-қиз бор. Улар бошланғич партия ташкилотларининг учдан бир қисмига раҳбарлик қилмоқдалар.**

● **Ўзбекистон Компартияси XXI съезди делегатларининг 34,1 процентини хотин-қизлар ташкил этади. Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатларининг 35,9 проценти, республикадаги маҳаллий Советлар депутатларининг 47,8 проценти хотин-қизлардир. Ўзбекистон халқ хўжалигида хотин-қизлар салмоғи 42,7 процентни ташкил этади.**

● **Республиканинг 90 мингдан кўпроқ шонли қизи орден ва медаллар билан тақдирланган. 135 аёл Социалистик Меҳнат Қаҳрамонидир.**

● **Хотин-қиз олимлар сони йилдан-йилга кўпаймоқда. Улар орасида бир неча минг фан кандидатлари ва докторлари, Ўзбекистон ФА академиклари ва мухбир аъзолари бор.**

● **Ўзбекистонда юз мингдан зиёд аёл «Қаҳрамон она» унвонига сазовор. 1 миллиондан кўпроқ аёл «Оналик шуҳрати» ордени билан мукофотланган. Республикада 2 минг хотин-қизлар консультацияси, болалар поликлиникаси ва амбулаторияси ишлаб турибди.**

ТАШВИШ ВА ҚУВОНЧЛАР

(Давоми. Боши иккинчи бетда).

жувонлар келишди. Унинг тўйи Шарифахонникидан ҳам ихчам ўтди.

Бошқалардан талаб қиладиган бошлиқ ишда ҳам, турмушда ҳам ўзи ибрат бўлиши керак. Акс ҳолда сўзи ерда қолади. Чунончи, Фотима Азимова Железноводскда даволаниб дам олиб келди. Социалистик мусобақа илғори Шаҳзода Исахўжаева Болгария саёҳатидан қайтиб келди. Саёҳатга бориш, дам олишга талабгорлар кўпайиб бормоқда. Хотин-қизлар кенгаши аъзолари олиб бораётган тадбирларнинг бунчалик тез самара бераётганидан ниҳоятда ҳурсанд бўлмоқдалар. Фабрикада ўттиз кишидан иборат группага ГДРга саёҳат уюштирилмоқда. Уларнинг аксарияти социалистик мусобақа ғолиблари бўлиб, текин путёвка билан таъминланадилар.

Тошкентдаги бадиий буюмлар фабрикаси хотин-қизлари кенгашининг иш плани кенг, мазмунли. Навбатдаги йиғилиш энг илғор ишчилар билан учрашувга бағишланади. Бир беш йилликда икки беш йиллик планини бажаришга сўз берган Шарофат Қорабоева, Нигора Тўйчиева ўз иш тажрибаларини ҳамкасблари билан ўртоқлашадилар. Уларнинг ҳар қайсиси бир автомат ўрнига икки автоматда ишлаяпти. Уларга ажратилган участкада ўн беш ишчининг ўрнига саккиз ишчи меҳнат қиляпти. Бу билан фабрика ўн беш минг сўм иқтисод қилди. Бундай меҳнат унумдорлигининг сири йўқ. Суҳбат ана шу ҳақда бўлади. Фабрика ўтган ярим йилда халқ истеъмол буюмлари ишлаб чиқариш планини ортиғи билан бажарди. Бунда чойшаб, сўзана, зардевор, палак каби бадиий буюмларнинг 422 хили ишлаб чиқарилмоқда.

Оддий матолар юзига баҳорий онлар сайқалини битаётган лобар қизлар, опахонларимиз билан хайрлашаётиб, Ўлмасхон Исроиловадан хотин-қизлар кенгашини ташвишга солаётган масалалар билан қизиқдим.

Кенгаш оилаларга янада яқинроқ бўлиши керак, — жавоб қилди Ўлмасхон. — Қайнона-келин муаммоси ҳам муҳим масала. Қизларни турмушга тайёрлаш фақат ота-онанинггина эмас, бизнинг ҳам ишимиз. Ишчиларимизнинг турмуш ўртоқлари билан ҳам гаплашадиган гапларимиз йиғилиб қолди. Буларнинг ҳаммаси жуда керакли ишлар. Негаки, оиласидан кўнгли тинч аёлгина меҳр билан меҳнат қила олади.

Фабрика хотин-қизларининг ташвиш ва қувончларига яхшилик ва эзгуликлар ёр бўлаверсин.

Дилбар МАҲМУДОВА.

СУРАТЛАРДА: 1. Фабрика хотин-қизлар кенгаши аъзоларидан Ш. Қорабоева ва М. Турсунова чевар тикувчи Манзура Муҳаммаджонovани меҳнат зафарлари билан қутлашмоқда. 2. Фабрика ошхонасида тайёрланган овқатлар ҳамиша кўрикдан ўтказилиб турилади.

В. МОЛГАЧЕВ фотолари.

*

• Уч авлод—уч жасорат

Эстафета ишончли қўлларда

Биз қирқинчи йилларнинг қизлари ўзимизни «Ҳужум» кампаниясининг дастлабки иштирокчилари бўлган онахонларимиз, опаларимизнинг ворислари деб биламиз. Шунинг учун ҳам Улуғ Ватан уруши йилларида биз йигитлар билан бир сафда туриб Октябрь берган бахтни, озодликни ҳимоя қилдик.

Урушнинг дастлабки йилларида мен Бухородаги 1272-эвакуация госпиталида хизмат қилдим. 1943 йилда госпиталимизни Полтава областига кўчиришди. Бу ерда хизмат қилар эканман, немис-фашистларининг элимизни нақадар таҳқир этаётганликларини ўз кўзим билан кўриб чидайолмадим. Биз бир неча дугоналар жанговар қисмга хизматга ўтказишни сўраб, қўмондонликка мурожаат қилдик.

Ҳарбий тайёргарликни ўтгандан кейин 1-Украина фронтининг 90-зенит артиллерия полкидаги хотин-қизлар батальонида хизмат қила бошладим. Шу батальон составида Польша, Чехословакия, Германия шаҳар ва қишлоқларини гитлерчи газандалардан озод қилишда қатнашдим. Қисмимизда турли миллат қизлари хизмат қилишарди. Рус Галина Стрелец, украиналик Вера Шиманская, туркман — Ғозиева ва яна ўнлаб сафдошларимни ҳамон илиқ туйғулар билан эслайман. Урушдан кейин улар билан алоқаларимиз узилган эди. Полтава область Зеньковск районида чиқадиган «Прапор коммунизма» газетаси ёрдами билан дугонам Вера Шиманская билан топишдик. Ҳозир у Ленинград шаҳрида яшар экан. Ўтган ёзда Бухорода меҳмон бўлиб кетди.

Уруш орқасида ҳам бухоролик хотин-қизларимиз жасорат кўрсатиб меҳнат қилдилар. Улар саноат корхоналари цехларида, пахта далаларида фронтга кетган ака-укалари ўрнини босиб буюк Ғалабамизни таъминлашга катта ҳисса қўшдилар. Бундай фидойиликнинг қўлга қурол олиб жанг қилишдан нимаси кам?!

Урушдан кейин шифокорлик касбимга қайтдим. Бухоро шаҳридаги 1-поликлиникада 42 йил ишладим. Айни пайтда кексалик гаштини сурмоқдаман. Бухорода Улуғ Ватан урушида бевосита қатнашган ўзбек хотин-қизлари анчагина. Революция, жанговар ва меҳнат шуҳрати клубининг аъзоларидан Раҳима Ғуломова, Солиҳа Давронова, Саида Рўзиева, Саломат Сангинова айни маҳалда мен билан бир сафда «Ҳужум»нинг 60 йиллиги муносабати билан меҳнат коллективлари, олий ва ўрта махсус ўқув юртлари, мактабларда бўлиб, ёшларга жанговар ўтмишларидан сўзлаб бермоқдалар.

Қирқинчи йиллар хотин-қизлари гвардияси бекорчилик ва лоқайдликни ёқтирмайдилар. Азиз сингилларим, қизларим, оёғингиз остидан ўт чақнасин, қилган ишингизга одамнинг ҳаваси келсин. Ватанимиз бойлиги ва тинчлиги учун хизмат қилишга доимо тайёр туринг.

**Муҳтарама САИДЖОНОВА,
Улуғ Ватан уруши ветерани, Ленин ордени нишондори.**

Садоқат

1927 йилнинг 8-мартида Хивадаги Нуруллабой майдонида оммавий митинг бўлганлиги ва хотин-қизлар паранжини гулханга улоқтирганлиги «Ҳужум»нинг қудратли тўлқини Хоразмга ҳам етиб келганлигидан далолат берди. Хотин-қизлар озодлиги учун кураш силлиқ кўчмаганлиги, бу йўлда кўпгина қурбонлар берилганлиги тарихий фактлардан маълум. Онабиби Сафоева, Хабиба Пирназарова, Ҳаиджон Одамова, Шарипа Ўрозова каби ўтюрак аёллар синфий душманларнинг фитна-фасодларига ва ёвузликларига қарамай озодлик учун курашчиларнинг олдинги сафларида бордилар.

«Ҳужум»нинг дастлабки йилида очилган «Қизил меҳнат» артели биринчи хотин-қизлар коллективи бўлиб, унда бўз тўқиларди, бутун иш жараёни қўл меҳнатига асосланган эди. Эндиликда халқ хўжалигининг барча тармоқларида хотин-қизлар эркаклар билан бир сафда меҳнат қилишяпти. Замонавий техника билан ускуналанган енгил саноат корхоналари ишчиларининг катта кўпчилиги хотин-қизлардан иборат.

Область тикувчилик бирлашмаси ўз сафларига 1800 га яқин хотин-қизни бирлаштирган. Ветеранлар ҳақида сўз очилса, устозим Ҳожар Абдураҳмонова номини ҳурмат билан тилга олгим келади. У кўпгина шогирдлар етиштирган. Опанинг қизи Дилоро ҳозир фабриканинг бош инженери. Анна Огнева, Жумагул Эгамберганова каби ветеранлар ҳам корхонамизнинг фахри бўлиб қолганлар.

Ёшларимиз ишчилар синфининг революцион ва меҳнат анъаналарига садоқат намуналарини кўрсатишяпти. Ўзбекистон ССР Олий Совети депутати Марям Ҳасанова, Коммунистик меҳнат зарбдорлари Клара Фахриддинова, Дармонжон Отажонова каби шогирдлар ҳозир кадр ишчилар қаторидан ўрин олишган.

Ўзим ҳақимда гапирсам, 10 фарзанднинг онасиман. Чорак асрдан буён фабрикада меҳнат қилмоқдаман. Мукофотларга сазовор бўлдим. Қизларим Ҳожибиби ва Гавҳархон педагог, Зулфия моҳир тикувчи, ўзим билан ёнма-ён ишлайди. Хуллас, фарзандларимнинг ҳаммаси ҳаётда ўз ўрнини топган. Озод меҳнат гаштини суриб, фаровон ва маданий ҳаёт кечиряпмиз.

Ҳалол меҳнат қилиш, корхона шарафини юксак қадрлаш муқаддас бурч эканлигини кўпчилик ишчилар яхши билишади. Аммо ишимиз қайта қуриш даври талаблари даражасида деб бўлмайди. Масалан, ўтган саккиз ой ичида планга нисбатан 2 миллион сўмлик кам маҳсулот етказиб бердик. 54 та рекламация олинганлиги, 60 минг сўм жарима тўланганлиги маҳсулот сифати талабга жавоб бермаслигини кўрсатади.

Рўй-рост айтиш керакки, қолоқлик учун ҳеч қандай асос йўқ. Илғорлар сафига қўшилишнинг йўли битта: ҳар бир ишчи корхонанинг ҳақиқий хўжайини эканлигини англаб, ўз бурчини виждонан бажариши лозим.

**Раҳима АННАЕВА,
Урганчдаги В. И. Ленин номли тикувчилик фабрикаси ишчиси, Қаҳрамон она.**

Меҳнатим—бахтим

Ёш муаллима Жамила Жумаева, биринчи механизатор Анзура Жўраева, разведкачи комсомол қиз Майна Ҳасанова номларини ифтихор билан тилга оламиз. Улар ҳуррият ва озодлик қурбонлари бўлдилар.

Ўша «Ҳужум» бошланган йилларда ол байроқларни кўтарган хотин-қизлар олға босдилар. Уларнинг ишини давом эттирдилар. Чиндан ҳам бу шундай ҳужум эдики, энди уни орқага қайтариб бўлмасди. Эркин яшаш, саводли бўлиш, жамият орасига кириб меҳнат қилишдан ким чекинади дейсиз. Ўз ҳақ-ҳуқуқини тушуниб қолган хотин-қизлар фақат олға интилдилар. Оғир кураш йилларида улар жуда кўп хайрли ишларни амалга оширдилар.

Ҳар бир авлод онажон ва бувижонларимиз бошлаб берган нурли йўлда ўз изини қолдиришга талпинади.

Мен оддий деҳқон оиласида туғилиб ўсдим, онгли ҳаётимни Қарши даштида бошладим. Механизаторлик касбини эгаллаб, техника жиловкори бўлдим. Комсомол сафида чиниқиб, Коммунистик партия аъзолигига қабул қилиндим, Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатлигига сайландим, область партия комитетининг бюро аъзоси бўлдим. Яна бир юксак бахтга эришдим, Чўлқувар коммунист сифатида КПССнинг тарихий XXVII съездига делегат бўлдим. Мана шу воқеанинг ўзи биз оддий кишиларнинг бошини силаган Октябрь, «Ҳужум» ҳаракати шарофатидир. Биз ана шу революцион, жанговар курашлар туфайли озодликка эришдик. Оилада, меҳнатда унга муносиб бўлишни истаймиз. Халқ моддий бойликларини кўпайтиришда жон-дилимиз билан ишлаймиз.

Ўн йилдан кўпроқ вақтдан бери бригада бошлиғиман. Об-ҳаво ноқулай келган ҳар қандай шароитда ҳам бригадамиз пахта тайёрлаш планини ошириб бажармоқда. Ўтган йили планни 101 процентга адо этган эдик. Улуғ Октябрнинг 70 йиллиги шарафига 71 гектар ернинг ҳар гектаридан 35 центнердан хирмон кўтаришга аҳд қилганмиз. Далаларимизда баракали меҳнат туфайли мўл ҳосил етиштирилди. Айни пайтда ҳосилни йиғиб-териб олишга киришяпмиз.

Меҳнат қилганнинг бахти бекам, авлодлар ва эл-юрт олдида юзи ёруғ бўлади.

**Гулчеҳра МЎМИНОВА.
Усмон Юсупов районидаги Ульянов номли совхоз бригада бошлиғи, Ўзбекистон ССР Олий Совети депутати.**

• «Иқбол» почтасидан

Улар биринчилардан эди

Муқаддас — давр қизи

Улуғ Ватан уруши йиллари республикамиз темирйўл станцияларида ишловчи йигитларнинг аксарияти Ватан ҳимояси учун фронтга жўнаб кетган эдилар. Уларнинг ўринларини хотин-қизлар эгалладилар. Ўшанда Муқаддас Ғаниева Қўқон темирйўлида темирйўл станцияси навбатчиси бўлиб ишлашга биринчилардан бўлиб истак билдирганди.

Дастлаб у Қўқон темирйўл сиёсий бўлими томонидан станция навбатчилари тайёрлаш курсига юборилди. Ўқишни муваффақият билан тугатгандан кейин у Файзиобод кичик станциясида фидокорона меҳнат қилди. Қиз поездларнинг бир станциядан иккинчи станцияга ўтишларини кузатар экан, йўл очиқлигини билдирадиган темир таёқчани машинистга топшириб, ўзи вагонлар эшикларини бирма-бир кўздан кечирарди. Ҳар гал вазифасини ана шундай эҳтиёткорлик ва пухталик билан адо этарди.

Муқаддас Ғаниева ҳалол меҳнати учун Темир йўллар Халқ Комиссариати томонидан «Фахрий темирйўлчи» нишони билан тақдирланди. Бу хушхабарни эшитган Муқаддаснинг онаси беҳад хурсанд бўлди ва қизи ишлаётган Қўқон темирйўл сиёсий бўлими бошлиғининг ўринбосари Раҳмат Саъдивоққосовга қуйидаги мазмунда хат йўллади:

«...Қўқон сиёсий бўлимига чин қалбимдан салом юбораман. Қизимни тарбиялаганингиз учун ташаккур билдираман, Файзиобод станциясига жўнаб кетаётирман. Қизим ишлаётган жойга бориб яшашни истайман...».

Муқаддас онасини темирйўл формасида табассум билан кутиб олди. Лекин онасининг қорарўдапо паранжи ёпиниб келганидан уялиб кетди...

— Қизим, сенга ваъда бериб айтаманки, уни албатта, ташлайман, — деди она ҳам севинч ёшларини артиб.

Муқаддас яна ишга шўнғиди.

— Биринчи йўл очиқ, иккинчи йўлни 1431-қабул қилаётир, учинчи йўл банд. Навбатчи Ғаниева.

Ўзбек қизининг қўнғироқдек овози темирйўлда бораётган машинистларни хушёрликка чақирарди.

Тарихга исми-шарифи зарҳал ҳарфлар билан ёзилган давр қизи Муқаддас Ғаниеванинг Улуғ Ватан уруши йилларида эркаклар ўрнида ишлаб қилган фидокорона меҳнатларини эсга олар эканмиз, эндиликда унингдек ўзбек хотин-қизларининг сафи кўпайганлигидан фахрланамиз.

С. ОЛЛАЁРОВ.

• *Болаларингизга ўқиб беринг*

Пўлат МЎМИН

Куз кезар ўлкамда

Учаман далалар
Қўйнига,
Осилиб шамоллар
Бўйнига,
Узимни сезаман
Қушдайин.
Осуда кезаман
Тушдайин.
Нур қўнган гулларда
Жилвалар,
Энг майин куй чалар
Жилғалар.
Куз кезар боғларда
Очилиб.
Шохларда мевалар
Осилиб —
Пишдим деб имлайди
Оҳиста.
Есангиз эрийди
Оғизда.
Хаёлим жиловин
Қўяман.
Юртимнинг завқига
Тўяман.
Ҳар ёнда меҳнатим
Меваси.
Ўзимман барчасин
Эгаси.

Ғўзаларим— гўзалларим

Пайкалларни
Ясантирган,
Ишлаганни
Яшартирган,
Ғўзаларим,
Ям-яшилсиз,
Эгатларда
Энг аҳилсиз,
Ғўзаларим-ғўзаларим,
Шона-гули-росаларим.
Офтоб сингар
Барчангизга,
Меҳнат меҳрим
Барчангизга.
Ўзбекистон
Онангиздир,
Гулдай кулган
Шонангиздир.
Ғўзаларим-ғўзаларим,
Шона-гули-росаларим.
Бир томони
Тоққа етган,
Пахтазорим
Барпо этган,
Мўл ҳосилда
Ўзаверинг,
Яйраб, яшнаб
Ўсаверинг,
Ғўзаларим—ғўзаларим,
Шона-гули-росаларим.

Интиламан мақсадимга

Интиламан
Тоғлар сари —
Борган сари.
Чўққиларда
Булут бўлсам,
Бургут бўлсам.
Улғаяман,
Ошиқаман,
Куч йиғаман.
Дам оламан
Қияларда,
Сояларда.
Юксакларда
Руҳим ўсар,
Фикрим ўзар.
Қани энди
Чиқсам тикка
Юксакликка.
Юрагимда
Тилагим бор,
Толейим ёр.
Мақсадимга
Интиламан,
Интиламан.

Очилиб турарди гул

Гул очилиб турарди,
Нозиккина новдада —
Поясида — гавдада —
Гул осилиб турарди.
Завқ берарди кўзларга,
Ўхшар кулган юзларга,
Ғунчадан чиққан янги,
Ранг-баранг эди ранги.
Товланар,
Оловланар.
Ел эсса қимирларди,
Оҳиста жимирларди,
Яна яшнар офтобда.
Билолмадим қай тобда,
Кимдир шарт узиб кетди,
Завқимни бузиб кетди.
Тошдан экан юраги,
Нима экан тилаги!
Жудаям номард экан,
Очилсин-да гул деган.
Гулни узган болакай,
Бамисоли эртакдай —
Ўзи гул бўлиб қолса,
Ва кимдир юлиб олса,
Билар эди ўшанда,
Бўлар эди шарманда.
Очилиб турсин-да гул,
Баҳра олсин ҳар кўнгил.

КИТОБ ВА РЕВОЛЮЦИЯ

Навоий областида Улуғ Октябрнинг 70 йиллигига бағишлаб ижтимоий-сиёсий ва бадиий адабиётнинг пропаганда қилиш ойлиги бошланди. Ойлик «Китоб ва революция» шиори остида ўтмоқда, китобсеварлар эса унинг асосий ташкилотчилари ва қатнашчилари бўлиб қолдилар. Улар дастлабки лекцияларни ва китобхонлар конференциясини, тематик кечаларни ўтказдилар ҳамда оғзаки журналларни уюштирдилар. Область шаҳарлари ва районларидаги кутубхоналарда Улуғ Октябрь воқеалари, қаҳрамон революционерлар тўғрисида, социализм идеаллари рўёбга чиқарилганлиги ҳақида ҳикоя қилувчи китоб экспозициялари ташкил қилинди.

(ЎзТАГ).

ДАСТУРХОН КЎРКИ

Фарғона областининг шаҳар ва қишлоқларида сифатли нон тайёрлашга алоҳида эътибор берилмоқда. Марғилон шаҳридаги кўпгина новвойлар кооперативга аъзо бўлиб сифатли ва тўйимли нонлар ёпмоқдалар. Кооперативнинг ташкил этилганига уч ой бўлишига қарамай, харидорлар 130 минг сўмлик маҳсулот харид қилдилар. Унда ишлаётган пенсионерлар ва уй бекалари эса 32 минг сўмлик соф фойда олдилар.

Нон дастурхон кўрки. Марҳамат, харид қилинг. Мана «Гижда», «Кулча нон», «Патир», «Ширмон», «Оби нон»... Уни марғилонлик моҳир новвойлар тайёрлашган.

Суратда: кооператив аъзолари Розиқжон Аҳмаджонов (чапда) ва Ғиёс Ғаниев нонларни Марғилон бозорида сотмоқдалар.

Ш. Алимов фотоси, (ЎзТАГ).

ИЗҚУВАР МЕГРЕ САМАРҚАНДДА

Фельетон

Машҳур француз ёзувчиси Жорж Сименоннинг «Мегре ва дайди», «Мегренинг трубкаси» сингари саргузашт китоблари уммонига кўпчилик бир неча марталаб шўнғиган. Комиссар Мегре қидирув ишларини олиб бораркан, оддий кишиларнинг ёнини олади. Пулдор, амалпараст, фақат ўзини ўйлайдиган кишиларни кўришга тоқати йўқ.

Яқинда Мегре ўзга бир оламга, яъни адолат тантана қилган; ҳақиқат яшнаган замонга «келиб қолди». Қарангки, ана шундай тенглик юртида ҳам номаъқулчилик учраркан. Бу изқуварнинг тинчини бузди. Айрим ходимларнинг уйида чанг босиб ётган китоблар саҳифасини тарк этди-да, ўзининг ҳамкасблари — турли саргузашт қаҳрамонларини қидириб кетди. Орадан кўп ўтмай комиссар Мегренинг қўлтиғида бир даста ҳужжат пайдо бўлди. У варақларни саҳифалаб, саргузашт ҳолига келтирди.

Биринчи саҳифа: «1987 йил область матлубот союзи ҳисобига келган обуна китобларининг абонементи қуйидагича тақсимлансин: 24 томдан иборат «Саргузашт кутубхонаси» сериясидаги китоблар: Жомбой районига 16 та, Самарқанд шаҳридаги студентлар кооперативи магазинига 42 та, қишлоқ районларига 2—3 тадан...

Китоб савдоси бўлимининг бошлиғи **Б. Новицкий».**

Иккинчи саҳифа: «Мен абонементни қўлимга ушлаб кўрганим йўқ. Б. Новицкий одамларга кабинетидан тарқатади. Фақат тақсимот қоғози менга келади, ҳужжатларга тиркаб қўяман. Саргузашт китобларини эса орзу қиламиз, холос».

Жомбойда жойлашган китоб савдоси базаси товаршуноси **М. Сейитвелиева**нинг тушунтиришидан.

Учинчи саҳифа: «Бу иқтисодий, социал ҳамда сиёсий масала! Мутлақо китоб ўқимайдиганлар китоб йиғиш касалига дучор бўлишяпти. Ҳақиқий ўқувчилар эса четда қолишмоқда. Қишлоқ одамлари мутолаа қилишсин дея кўплаб китоб чиқариляпти, лекин... Ҳар ҳафта базага бир вагон китоб келади. Ичида ноёблари анча. Бунинг ҳаммаси қишлоққа етиб боряпти деб айтолмаймиз. Ахир, биз шаҳарга эмас, қишлоққа хизмат қилишимиз керак. Нималар бўляпти ўзи?!»

Область китоб савдоси базаси директори **Н. Юсупов**нинг «монолог»идан.

Тўртинчи саҳифа: «Мен область матлубот союзига борганимда «Фантастика кутубхонаси» сериясидаги китоблар абонементидан тўрт дона олдим. Биттасини ўзимга сақладим, бирини китоб магазини мудирига, иккинчисини сотувчисига бердим. Биттасини РайПО раиси олди. Кейин билсам, тақсимот бўйича 16 та ёзилган экан. Қолганларини олганимиз йўқ.

Тақсимот қоғозида ёзувчи С. Аксаковнинг уч томлик китобига 10 та абонемент ёзилган. Биз эса учта олдик. Ж. Амадунинг уч томлик китобига ҳам тўртта абонемент ёзилган. Лекин абонементини ҳам, китобини ҳам кўрганим йўқ».

Жомбой район матлубот жамияти товаршуноси **З. Иброҳимова**нинг тушунтириш хатидан.

Бешинчи саҳифа: «Биз тақсимот бўйича тўртта «Саргузашт» оламиз. Биттасини мен, иккинчисини бухгалтеримиз С. Ахчурина олади. Учинчисини правлениемиз раиси кимгадир берган. Қолган биттасини эса Жомбой базасининг омбор мудири Ислом деган бола олиб қолади. Мен индамайман. Чунки абонементини область матлубот союзидан беришади унга».

Чархий посёлкасидаги 8-магазин мудири **А. Жаъфарова**нинг тушунтириш хатидан.

Олтинчи саҳифа: «Пастдарғом районига берилган 24 китобли саргузашт абонементларининг бирини РайПО раиси, иккинчисини район ички ишлар бўлими бошлиғи, сўнгги — учинчисини РайПО бухгалтери олар экан. Биз районимизга шундай китоблар келишини энди билдик».

Пастдарғом район партия комитети берган маълумотдан.

Еттинчи саҳифа: «Наҳотки шунақа китоблар келаркан, тушимизда ҳам кўрмаймиз-а».

Самарқанд район матлубот союзи правлениеси раиси **Қаҳрамон Нуриддинов** билан ижроком раиси ҳузуридаги суҳбатдан.

Саккизинчи саҳифа: «Биз саргузашт китоблар абонементини кўрганимиз йўқ. Бироқ китоби келади. Уни район матлубот союзи правлениесининг раиси Қаҳрамон Нуриддинов, прокуратура ходими ва бухгалтеримиз олишади».

Самарқанд район марказидаги китоб магазини сотувчиси **Зулҳумор Ҳабибова**нинг тушунтиришидан.

Тўққизинчи саҳифа: «Бизнинг магазиндан обуна китобларини асосан каттаконлар олишади. Масалан, барча нодир обуна китобларидан Ф. Ғиёсов қуруқ қолмайди. У область савдо бошқармасида ишлайди. Матлубот союзи контроль-ревизия бошқармасидан Э. Турдиев, правление раиси ўринбосари Н. Санжара, китоб савдоси бўлими бошлиғи Б. Новицкий, шу бўлим ходими Г. С. Пак, магазинимизнинг собиқ мудири Р. Ўроқова, ҳозирги мудири А. Мустафоев, матлубот союзи ходими В. Каграмонов, область савдо базаси директорининг ўринбосари Караханян, кооператив техникуми ва институти ўқитувчилари ҳам доим олиб туришади».

Самарқанд шаҳридаги студентлар кооперативи магазини сотувчиси **Н. Аякова** тушунтириши.

Ўнинчи саҳифа: «Магазинимиз базага яқин. Шунинг учун кўпинча обуна китоблари шу ердан тарқатилади. Асосан Самарқанд шаҳридан келиб олиб кетишади. Масалан, «Узторгодежда» базаси директорининг ўғли Улуғбек Вафоев фантастика бўйича доимий китобхон. Самарқанд шаҳар Октябрь кўчасидаги 17-уйда яшовчи Чингиз Мустафоев, шунингдек, шаҳардан Н. Шарипов, Шаповалов (адресларини айтишмади) келиб абонементларини кўрсатишди. Китоб савдоси корхонаси директорининг ўринбосари Л. Вафоева, омбор мудири А. Ҳакимов, база шофери Ш. Зияев, РайПО экспедитори Ў. Маърупов, буфетчи Н. Холов ҳам абонемент олишган. Областга обуна учун бор-йўғи юзта абонемент келган-да, ўзи...!

Жомбой район марказидаги китоб магазини сотувчиси **З. Рўзиева** берган маълумотдан.

Ўн биринчи саҳифа: «Яқинда область партия комитети бюроси мажлисида менга савдодаги жиддий камчиликлар учун ҳисоб карточкамга ёзиш шарти билан қаттиқ виговор берилди. Шунингдек правление раисининг қолган ўринбосарлари ҳам ана шундай жазоландилар. Шу воқеадан бир неча кун кейин бўлим бошлиғимиз Б. Новицкий обуна абониментларини талон-торож қилган ва ўзи истаганича тақсимот варақасини тўлдирган. Ваҳолонки, бу ҳужжат фақат менинг имзоим билан кучга кириши керак эди. Қарангки, ходимларимиз ҳамон ўзбошимчалик қилишмоқда. Бу аҳволда нима қиламиз?»

Область матлубот союзи правлениеси раисининг биринчи ўринбосари **С. Абдуллаев** «нутқи»дан.

Ўн иккинчи саҳифа: «Бу бедодлик! Ахир, биз қишлоққа, пайчиларимизга хизмат кўрсатишимиз зарур. Обуна китобларидан бирортаси қишлоқлик кишига, китобни орзиқиб кутувчиларга бориб етмагани кечирилмас ҳолдир. Китоб базасида эса ўзбошимчалик, талон-торож ҳукм суряпти. Буни тузатиш керак!»

Правление раиси **Ў. Ҳусанов хулосаси.**

Изқувар Мегре ушбу саргузштни саҳифалаб чиқди-ю, якунидан қониқмади. Бозор, кўча-кўйларда битта китоб учун фалон пул сўраётган, «Ўқинг, ажойиб саргузашт» дея жар солаётган кишилар китоб савдоси базаси булоғидан сув ичмаяптилармикин? Ахир, назорат қилувчи идоралар раҳбарларининг томоқлари нодир китоблар билан «мойлаб» қўйилгач, аҳвол бошқача бўлиши мумкинми? Балки нодир китобларнинг абониментини олиш «ҳуқуқига» эга бўлганлар китоб жамғариш касалига мубтало бўлиб қолишгандир. Бу эса қишлоққа зиё кириб бораётган йўлда тўғон бўлиб турибди.

Обуна китобларини тарқатишда кўзбўямачилик шу қадар «қўл келаётган» экан, очиқ савдога чиқарилиши учун олинаётган китоблар тақдири нима бўлдийкин?! Изқувар Мегре ана шу саволга жавоб тополмай қолди.

Хуллас, кўриб турибсизки, нафақат изқувар учун, балки бошқалар учун ҳам Самарқандда саргузашт етарлига ўхшайди. Ҳа, ажойиб саргузаштга нима етсин!

Мегренинг котиби:

Ж. МАМАТОВ.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

ДИҚҚАТ: БАМБУК!

Инсон қадим замонлардан буён ана шу ажойиб ўсимликни турли мақсадларда: уй қуришда, мебель ясашда фойдаланган, унинг ёш новдаси эса овқатга ишлатилган. Бамбук ўзининг «тез» ўсиши билан ҳам эътиборни ўзига жалб этади. Кейинги вақтда уни қоғоз ишлаш саноати учун оммавий фойдаланиш таклифи билдирилмоқда. Мутахассисларнинг ҳисоб-китобига кўра бир гектардаги бир ёшли бамбукзор бир гектардаги 20 ёшли дарахтларга қараганда кўпроқ хом ашё бериши мумкин.

СОЧ ВА РАК

Хитой Халқ Республикасидаги Нанкин университетининг бир группа олимлари рак касалликлари диагностикаси ва профилактикаси соҳасида ажойиб кашфиёт қилдилар. Уларнинг аниқлашларича, ракка чалинган бемор сочларида ниобий элементининг миқдори оз бўларкан. 1036 та соғлом киши ва 3111 та ракка чалинган бемор сочларининг намуналарида ўтказилган тадқиқот ана шуни кўрсатди. Хитойлик олимлар шуни ҳам уқтиришмоқдаки, касаллик қанчалик оғир бўлса, бемор сочидаги ниобий миқдори шунча кам бўларкан.

Учинчи минг йилликда

Аҳоли ўсишининг ҳозирги суръатлари сақланиб қолган тақдирда ерликлар сони 11 миллиард кишига етади;

Жаҳоннинг барча телесистемаларида телевизион кадр 1125 сатрдан иборат бўлади, бу эса тасвир рангларини янада бойитади, унинг ёрқинлигини анча яхшилайди.

Рак хужайралари ва кобра заҳари

Қоҳира университетининг биохимик олимлари юқори Мисрнинг тошлоқ районларида яшовчи Миср кобрасининг заҳари рак ҳужайраларини йўқотиш кучига эга эканлигини аниқлашди. Ҳайвонларда ўтказилган тажрибалар шуни кўрсатдики, оз миқдордаги кобра заҳари рак ҳужайраларининг активлигини 60 процентга камайтиради.

Фақат қизлар туғилмоқда

Австриянинг Пфаффинг деган қишлоғида 1950 йилдан буён фақат қизлар туғилмоқда. Қишлоқ кичкина, хонадонлар кам, аҳоли эса тобора камайиб бормоқда — қизларни бошқа қишлоқларга турмушга беришаётир.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

РЕСПУБЛИКА САТИРА ТЕАТРИ

21 сентябрь соат 19.30 да

АБДУЛЛА ҚАҲҲОРНИНГ 80 ЙИЛЛИК ЮБИЛЕЙИГА БАҒИШЛАНАДИ

«ТОБУТДАН» ТОВУШ»

(икки пардали сатирик комедия)

ҚАТНАШАДИЛАР:

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар: Х. САЪДИЕВ, Л. САЪДУЛЛАЕВ, Г. САЪДУЛЛАЕВА, Ш. РАСУЛОВ;

Артистлар: Ш. РУЗИОХУНОВ, А. ИБАТУЛИНА, Х. МУСАБОЕВ, Т. ХОЖИЕВ ва бошқалар.

Саҳналаштирувчи режиссёр — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби НОСИР ОТАБОЕВ.

СПЕКТАКЛЬ ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИНИНГ БИНОСИДА КЎРСАТИЛАДИ.

•

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ МАДАНИЯТ ИНСТИТУТИ

кафедралар бўйича

ВАКАНТ ВАЗИФАЛАРГА

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

мудирлар: этика, эстетика ва маданият назарияси (фан доктори ёки кандидати, доцент), хор дирижерлиги (фан кандидати, доцент ёки катта ўқитувчи), халқ музикаси (фан кандидати ёки катта ўқитувчи), оммавий байрамлар режиссерлиги (фан доктори ёки кандидати, доцент), педагогика ва психология (фан доктори, профессор ёки фан кандидати, доцент); граждан мудофааси ва медицина тайёргарлиги (катта ўқитувчи);

доцентлар: оммавий тадбирлар режиссерлиги, этика, эстетика ва маданият назарияси, кутубхонашунослик (2 ўрин);

катта ўқитувчилар: кутубхонашунослик, хореография, оммавий чиқишлар режиссерлиги, рус тили, граждан мудофааси ва медицина тайёргарлиги, халқ музикаси;

ўқитувчилар: кутубхона фондлари ва каталоглари, маданий-оқартув ишлари назарияси ва методикаси, фортепьяно (2), оммавий тадбирлар режиссери (2), халқ музикаси (2).

Конкурс муддати — 29 сентябргача.

Адрес: 700164, Тошкент шаҳри, Высоковольтний массиви, 123 «а»уй, 3-сектор.

•

Театр

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 19/IX да Тақдир эшиги.

Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Ўсимлик моддалари химияси институти коллективи лаборатория мудири, медицина фанлари доктори, профессор

Фахриддин Садриддинович САДРИДДИНОВнинг

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон Компартияси Октябрь район комитети, халқ депутатлари Октябрь район Совети ижроия комитети район соғлиқни сақлаш бўлимининг мудири.

Салим Салихович СОДИҚОВнинг

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети коллективи республика радиосининг мухбири Х. Абдувалиевга укаси

Элмирза АБДУВАЛИЕВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

• *Шахмат бурчаги*

Халқаро арбитр М. МУҲИДДИНОВ бошқаради

ГРОССМЕЙСТЕР БЎЛСА АЖАБМАС

Мактаб ўқувчиларининг навбатдаги Бутуниттифоқ спартакиадаси 1984 йили Тошкентда ўтказилиб, унда биринчи марта республикамиз ёш вакиллари ғолиб чиқдилар. Бу улкан муваффақиятга энг нуфузли ҳисса қўшган шахматчи биринчи тахтада биринчиликни олган тошкентлик 14 ёшли ўқувчи Григорий Серпер бўлган эди. Ҳамманинг эътиборини қозонган бу ўғлон 1986 йилги мактаб ўқувчилари мамлакат чемпионатида бронза медалига сазовор бўлди. Бу йил у катталар ўртасида СССР биринчилиги саралаш турнирида муваффақиятли ўйнаб, чемпионат биринчи лигасида қатнашди.

Шу йил апрель ойида ригалик ҳаваскорлар совет шахмат мактаби ёш авлодининг ўйинлари билан яқиндан танишиш имкониятига эга бўлдилар.

20 ёшгача бўлган энг кучли саккиз шахматчи ўзаро икки даврада куч синашди. 14 имкониятдан 10 очко жамғарган вакилимиз энг яқин рақобатчи —минсклик истеъдодли спорт мастеридан бир очко ўзган ҳолда биринчиликни олди. Турнир низомига кўра Серпер жаҳон ўсмирлар чемпионатида қатнашадиган бўлди.

Шу йил июль ойининг иккинчи ярмида Филиппинда ўтказилган жаҳон чемпионатида у ғолиб — ҳиндистонлик халқаро масер В. Ананддан бир очко кам тўплаб, 3—4 ўринларни баҳам кўрди.

Каро—Канн ҳимояси

Г. Серпер — И. Хенкин.

(Рига, 1987 йил, апрель)

1. е4 с6 2. d4 d5 3. Кd2 de 4. К:е4 Сf5 5. Кg3 Сg6 6. Кlе2.

Шундай ўйнаса ҳам бўлади, лекин ҳарқалай 6Кf3 яхшироқ.

6... е6 7. Кf4. Сd6. 8. К:g6 hd 9 Ке4 Лh4!! 10. Фf3! Кf6 11. К:d6+ Ф: d6 12. с3 е5!!

Ўйиннинг очилиб кетиши кучли икки филга эга оқлар фойдасига. 12... Кbd7 яхшироқ эди.

13. de! Узоқ ҳисоб-китобни талаб қилган юриш.

13... Ф:е5+ 14. Се3 Кd5! 15. 0—0—0! К:с3.

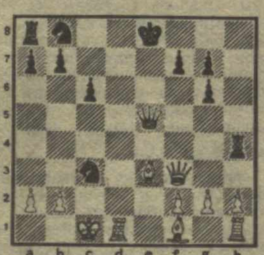

16. Лe1!! Оқлар 13. de ўйнаганда ана шу юришни олдиндан кўриши лозим эди.

16... Крf8. Ягона тўғри жавоб шу. 16... Ке4 17.g3 Лh5 18. Сd4! дан сўнг оқлар тезда ютарди.

17. Фg3! К:а2+ 18. Крd! Фf5+ 19. Кр:а2! Фа5+ 20. Крb3 Лb4+ 21. Крс2 Фа4+ 22. Крbl Л: b2+ 23. Кр:b2 Фb4 24. Крс2 Ф:еl 25. Фd6+ Крg8 26. Фd8+Крh7 27. Сс4 Ф:hl 28. С:f7 Кd7 29. Фh4х.

Мастерлар беллашувида бундай «соф» мотни ҳадеганда учратиш қийин. Бу ерда эса у ушбу шўхчан ўйинга тож кийгазди.

Серпер ҳозир 17 ёшда. У гросмейстерлар М. Ботвинник билан Г. Каспаров мактабининг тарбияланувчиси. Унинг доимий устози — республикада хизмат кўрсатган тренер, СССР спорт мастери С. Пинчук.

Катта мусобақаларда барқарор муваффақиятли қатнашаётганлиги ва айниқса, ўйинларидан «ўт чақнаб» турганлиги, эндиги гроссмейстеримиз шу йигитча — Григорий Серпер бўлса ажабмас, деган фикрга олиб келмоқда.

Буниси — вазифа

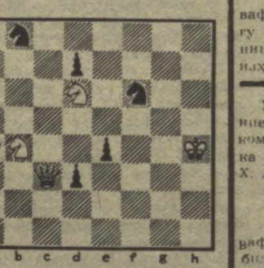

Масала № 7. Уч юришда мот.

Редактор **Л. ҚАЮМОВ.**

• *Тингланг, томоша қилинг*

19 сентябрь, шанба

Телевидение

МТ-I. 8.00 — 90 минут. 9.35 — Ҳужжатли фильм. 10.25 — П. И. Чайковский. «Москва кантатаси». 10.55 — Поэзия. 11.50 — Ўсимликлар дунёси. 12.45— Ҳужжатли фильм. 13.45 — Дунё воқеалари. 14.00 — Ҳамма учун ва ҳар бир киши учун. 14.30 — Ҳамдўстлик. 15.00 — Бугун — Москва куни. 15.30 — Камалак. 16.05— Резонанс. 17.20 — Мультфильм. 17.30 — Бугун — Москва куни. 18.00 — Озарбайжон ССР халқ артисти Ф. Қосимова куйлайди. 18.10 — «Сенинг замондошинг». Бадиий фильм. 1 ва 2-сериялар. 20.45 — Бугун — Москва куни. 21.15 — Концерт. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — Театр, кино, телевидениеда музика. 00.15 — Янгиликлар.

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.20 — Ҳужжатли фильм. 9.40 — Ритмик гимнастика. 10.00 — Спидвей. Жаҳон чемпионати. 10.40 — Тонгги почта. 11.10 — «Мени йўқ десалар, ишонма!» Бадиий фильм. 12.20 — Бадиий гимнастика. Жаҳон чемпионати. 13.20 — Телевизион театр таклиф этади. 15.50 — Баскетбол. Қитъалараро кубок. 17.10 — «Машҳур бўлиш йўли». Бадиий фильм. 18.15— Музикали портрет. 18.45 — «Маяковский биз билан». 19.40 — Фестиваллар, конкурслар, концертлар. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — «Здоровье». 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — «Асфальтдаги дарахтлар». Бадиий фильм. 23.30 — Янгиликлар.

ЎзТВ-I. 7.00 — Ритмик гимнастика. 7.20 — Ҳужжатли фильм. 7.30 — Ахборот. 7.50 — Салом, кичкинтойлар! 8.00 — Ҳужжатли фильм. 8.50 — Врач маслаҳати. 9.00 — Музикали палитра. 9.30 — Улуғ Октябрнинг 70 йиллигига. 10.20 — Ёш олимлар телеклуби. 10.50 — Ҳиндистон спортчилари Ўзбекистонда. 11.20 — «Иқбол». 12.35 — «Техника ижодиёти мактаби». 13.05 — «Орлеан қизи». Спектакль. 15.55 — «Ҳужум» ҳаракатининг 60 йиллигига бағишланган тантанали йиғилиш ва концерт. Танаффус пайтида — Янгиликлар. 18.05—Мультфильмлар. 18.30— «Тенгдошлар». 19.30 — Ахборот. 19.45 — Ҳужжатли фильм. 20.05 — «Ёшлик». 20.30 — Ахборот. 20.50 — Эстрада калейдоскопи. 21.30 — Время. 22.05 — «Абдулла Қаҳҳор драматургияси». 23.05 — Ҳужжатли фильм.

ЎзТВ-II. **Душанба.** 19.20 — Реклама. 19.30 — Новости. 19.50 — «Яна бир бор оқ йўл!» Телетеатр. 20.30 — Ахбор. 20.50 — Улуғ Октябрнинг 70 йиллигига. «Бўстон-III». 21.30 — Время. 22.05 — «Бўстон-III» (давоми).

Радио

БИРИНЧИ ПРОГРАММА: 8.30 —Ўзбек шоирларининг шеърлари билан айтиладиган қўшиқлар. 9.30 — «Ёшлик». 10.15 —«Дугоналар». 11.30 — Саломат бўлинг! 12.10 — Строитель Узбекистана. 12.40 — О. Орифжонов куйлайди. 13.00 — Чорвадор. 13.30 — Хотин-қизларни шарафлаймиз. 14.00 —Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.15 — Совет Иттифоқига хизмат қиламан! 16.30 — Давр, воқеалар, кишилар. 17.00 — «Ҳужум» ҳаракатининг 60 йиллигига. 18.15 — Машҳур олим ва жамоат арбоби. 18.30 — Болалар учун радиоҳикоя. 19.20 — Ёшлик. 20.50 — Халқаро кундалик. 21.00 — Шанба оқшомида. 22.30 — «Сиз аёллар бор учун». Лирик концерт.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

(«Советский Узбекистан»)

Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР

Издается на узбекском языке

Редакция адреси: 700083, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими телефонлари — 33-21-43, 32-53-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06.